

aliquid, per quod possit deveniri in nobilitatem personam contentis; vel in majori oportere plus addi, scilicet nec aliquid de lege naturalis, vel divina pro secreto habendum: & minor est manifeste facta de secunda persona, & patet quarto articulo. Ad aliud, si in collegio est consuetudo communis, ut sine nota quilibet extra monasterium curam habens, vel sine cura moram trahens, revocetur pro libro praesidentis; vel etiam non passim pro libro, sed quandoque pro alia causa honesta, ut nunc ille quiescat in claustris, nunc labore cum Martha in exteriori ministerio, & nunc ille, prout utile visum fuerit praesidentis. Dico tunc, quod monachum concessum de crimine commissio in aliquo loco extra monasterium, ubi moratur, potest Abbas ad monasterium revocare, quia in hoc nullo modo peccatum commissum prodit; licet aliquis dixerit, quod confessor nullo modo potest se habere aliter ad confessum, ratione confessionis, quantum ad quemcumque actum extra iocum illum, quam si penitus nihil audisset. Si autem est consuetudo in collegio, quod non transfertur monachus de loco iocum ad claustrum nisi ratione delicti, vel insufficientie in cura illius loci, non videtur tunc licitum Abbati confessum ad monasterium revocare. Si dicas: non apponit remedium ad salutem ovis suae. Respondeo, consulari sibi in foro penitentium meliori modo quo poterit, ut illum locum sibi periculosum dimittat; si noluerit, non ardeat esse Deus; sed deus oculos sibi secundum iustitiam incorrigibiles, Dei correctioni dimittat. Ad ultimum dico, quod capitulum illud non loquitur expresse de illo, qui novit per confessionem aliquem esse excommunicatum, nec etiam per viam secreti sibi commissi; sed privatim, id est sic ille fit, quod communitas nescit, vel credit communiter nescire: & sic privatim sciens debet privatim vitare. Nec mirum est, quia non est debitor illi alteri, id est, istius tanquam secreti. Sed si sciret per viam confessionis tantum, quid faceret? Respondeo, sicut ad tertium argumentum, quia si potest per aliam viam vitare eum, quam ex vitazione prode excommunicationem ejus, debet vitare: si autem, non solum non debet, immo non licet vitare: quia talis vitatio est de jure positivo Ecclesiastico tantum: non potest autem tenetur ille de lege naturalis, & de jure positivo divino, & Ecclesiastico. Quando autem praecipit videtur esse contraria, illud quod est superius magis obligat, & ideo firmius est servandum, nec servans illud, & praetermittens aliud, peccat; quia nullus ex lege divina & Ecclesiastica est perplexus.

DISTINCTIO XXII.

¶ Circa vigesimam secundam Distinctionem unisam quarto questionem.

QUESTIO UNICA.

Utrum peccata per penitentiam dimissa in recidivante redeant eadem numero?

Videtur quod sic, Augustinus contra Donatistas lib. 1. c. 5. Redire dimissa peccata ubi fraternam charitatem non est aperitissimè Dominus in Evangelio in illo sermo docet: eo quod dominus dimissum debuit repetit, quia ille confertus suo debuit nollet dimittere. March. 8. Et in hac auctoritate Chistilli fundantur omnia dicta Doctorum dicentium peccata redire, quorum multae auctoritates ponuntur in litera. Item Jaco 2. Qui offendit in uno, factus est omnium reus. Item, contritus de peccato, si postea contempserit contriti; aut redit idem peccatum, & sic habetur propositum I aut non, & sic erit dimissum sine secunda & tertia parte penitentiae, quod est inconveniens. Item, tenebra potest redire eadem numero: quis privatio numeratur, vel ex numeratione habitus, cui opponitur, vel subjecti; sed tenebra sequens lumen habet idem subjectum cum te nebra praecedente, & est privatio ejusdem luminis in numero, quia idem lumen in numero maneret, si tenebra non inisset; ergo eodem modo peccatum, quod est tenebra spiritualis in mente, potest eadem numero redire. Contra successivum non redit idem numero: peccatum est hujusmodi: ergo &c. Probatio maioris, quia tunc contradictoria possent simul esse vera. Sit enim in hoc instanti unum contradictorium verum, si illud postea redit idem numero in illo recidivante, aliud contradictorium potest esse verum. Item, peccatum non inest alicui, nisi per actum aliquem peccantis; sed ille actus non redit idem numero in recidivante; ergo nec peccatum.

In illa questione Primo est videndum, utrum possibile sit idem peccatum numero de potentia Dei absoluta redire. Secundo, si de potentia ordinata Dei possit aliquo modo idem redire. Tertio, quomodo de facto potest redire in recidivante.

De primo dicitur, quod non, quia nihil potest redire idem numero; nisi per potentiam divinam; sed peccatum (quo ad culpam) non potest redire idem per Dei potentiam, quia secundum August. 83. q. 3. Deo auctore nemo fit deterior.

Contra hoc, peccatum (ut dictum est distinct. 14. qu. 1.) potest ad propositum intelligi dupliciter, & hoc loquendo de peccato actuali. Uno modo ipsa inordinatio actualis. Alio modo obligatio ad peccatum sequens illum actum. Primum dicitur culpa in actu; secundum dicitur reatus sequens ex illa culpa. Illa autem obligatio, quae proprie nata est esse in actu, non proprie manet post actum. Tam, quia privatio quae nata est inesse determinato subjecto, non proprie manet sine illo subjecto. Tam, quia tunc opposita possent non esse. Si enim aliqua inordinatio propria culpe odii reatum remaneret post actum, & postea sequeretur fructus ejusdem iracundiae, essent simul culpa oppositae, quia odium inmoderatum, & immoderata trivitia ejul-

ejusdem personæ. Ex hoc igitur sequitur verum esse illud quod dictum est ibi, quod post actum peccati transeuntem, nihil præter iustitiam habitalem, idest caritatem gratiæ non avertit in animam, nisi obligatio propria ad penam correspondentem culpæ actuali. Ex hoc sequitur, quod prædicta ratio non concludit propositum, quia si loquatur de inordinatione, sive obliquitate, quæ est in culpa actuali, dubium est, an concludat illam non posse redire. Sed de illa non quaeritur in proposito, sed de obligatione ad penam. Probatum vero adductis per Augustinum, nihil valet hic, quia etsi Deo auctore non sit homo deterior malitia culpæ, tamen potest esse malus malitia penæ, & multo magis obligatus ad penam, cum nullus sit recte obligatus ad penam, nisi per actum voluntatis divinæ.

Item, Deus potest illum obligare pro B ad eandem penam, ad quam pro A; igitur & ille potest obligari ad eandem, & per consequens habere eandem reatum, & voca. A, & B. instantia, inter quæ succedit tempus medium, in quo non est obligatus. Antecedens probatur, quia voluntas mea hoc potest velle, scilicet illum primo ordinare ad penam, & secundo velle non ordinare ad penam suis conditione, scilicet si iterum non offenderet: & si iterum offenderet velle eum ex tunc ordinare ad eandem penam. Si dicat, quod in hoc voluntas mea non est iusta, & per consequens simile non potest competere voluntati divinæ. Contra. 12. q. 2. *Episcopus, servus manut missus propter ingratitudeinem, iterum pena servitutis iustæ subditur, ergo sic in proposito.*

Sed diceretur forte quod ista ratio non probat, quod hæc obligatio redeat eadem numero ad penam eandem numero: hæc enim sunt diverſa, obligatio ad penam eandem, & eadem obligatio ad penam.

Et confirmatur, quia volitio Dei ad penam insignificandam illi pro A, & pro B, non est eadem volitio secundum rationem, licet sit eadem secundum rem. Est enim alia & alia volitio divina secundum rationem, secundum diversitatem obiectorum. Contra, si non præteriret tempore intermedium maneret obligatio, non tantam ad penam, sed etiam eadem obligatio: sed quicquid Deus potest circa creaturam manere aliquo conjunctione, quæ nihil est illius volitæ, potest illo circumscripto: quia illud non est aliquid de essentia illius volitæ; ergo &c. Sic igitur potest dici quantum ad istum articulum, quod si ve in recidivante, sive in non recidivante, quia actus divinus non dependet a peccato extrinseco illius recidivantis; potest Deus de potentia absoluta reducere obligationem istius ad eandem penam, quæ prius, & etiam eandem obligationem; & ita eodem modo, quo peccatum remanet post actum, quia non nisi obligatio ad penam, potest de potentia Dei absoluta peccatum idem numero redire, non solum in recidivante; sed in non recidivante.

De secundo articulo dico, quod Deus disposuit peccata penitentis esse recta secundum Augustinum, exponente illud Pal. *Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum recta sunt peccata, idest non amplius vident ad vindictam.* Et secundum illud Nahum, *Non iudicabit*

cabit Dominus bis in diebus. Et ideo de potentia ordinata non potest redire obligatio, nec ad eandem penam, nec eadem, postquam est extincta; & hoc est quod habetur de penitent. dist. 4. *Divina clementia, dimissa peccatis in ultionem ulterius redire non potest.*

Contra, bona opera mortificata per peccatum mortale, post in resurgente a peccato reviviscunt, ut dicit Augustinus de penitent. dist. 22. Et ponitur in littera dist. 15. c. 5. *Piam est credere, ut cum Dei gratia in homine destrueret mala priora, etiam remaneret bona; et cum destruit quod suum non invenit, diligit bonum quod in illo placuit.* Item, similiter se habent mala ad punitionem, & bona ad remanentiam, sed bona iusta prius reviviscunt ad remanentiam: ergo & mala redeunt ad punitionem.

Respondendo dicitur modo quod, quod hæc est superabundans bonitas, & misericordia divina; quia bona semper vivunt in eius acceptatione, bona inquam meritoria; & semper offerunt eis præmium retribuendum, nisi esset in dispositio recipientis propter novam culpam; sed mala totaliter extinguuntur, ita quod nec in se, nec in intellectu voluntate divina remanent in ordine ad vindictam. Et ideo Augustinus vel voluntate divina probantium, quod non semper Deus quædam instantium infidelium probantium, quod non semper Deus vult dimittere peccata (dicunt enim Dominum mali incitatore, & ei semper placere mala, quibus semper præstat gratiam) Respondet Augustinus, *Constat ei multum peccata displicere, qui semper pressus est eadem destruxit: si enim ea amaret, nunquam destrueret; & deinde in canone de penitent. distinct. 3. quod frequenter & hic distinctio. 14. cap. 3. (a) Et per istam viam esset ad propositum bonum.* Exemplum iuristarum, quod alicui remanet aliquid ius, cui tamen exemplum iuristarum, quod alicui remanet aliquid ius, cui tamen non remanet, vel non competit actio propter aliquod impedimentum. Ita habenti bona merita in acceptatione divina, mortificata tamen per peccatum mortale, remanet totum ius, quod correspondet illi meritis ad vitam æternam, sed non remanet actio, quædam ille est inimicus; & si perpetuo sit inimicus, perpetuo cessat illa actio; cessante autem inimicitia contracta per novum peccatum mortale, non redit novum ius, sed competit actio secundum ius antiquum. In mortali autem remisso, nec ius reparatur, nec actio: quia nec Deus habet ius vindicandi in illum, ita enim perfectè textit peccatum illius, & remittit, ut nec actio sibi remaneat ad vindicandum.

Quamvis hoc sit bene dictum in commendationem misericordie divine, tamen potest aliquo modo reduci ad iustitiam, hoc modo; Peccatum non remittitur, nisi ad minus debitum penæ æternæ commutetur in debitum penæ temporalis, quæ commutatione facta numerum regulariter remittitur illa culpa, nisi illa pena solvatur in se quem in pena æquivalenti; & per consequens remissio peccati mortali in se primo, & in pena sua soluta, potest nihil iuris remanere, per

quod ab illo sit exigenda pena aliqua pro illo peccato. Sed post meritum aliquod vita aeterna dignum non quam dignitas ista ad bonum aeternum commutatur secundum iustitiam in bonum temporale; igitur non iam expirat illud jus quoniamque bonum aeternum sit solum; sed illud jus non solvitur in viatore, dum est viator; ergo semper manet illud jus; tamen quando est extinctum per peccatum mortale, tunc non competit illi executio iuris sui. Non est igitur simile de remuneratione meritorum mortificatorum; & de reditione peccatorum remuneratorum, non solum propter Dei misericordiam, quod utique verum est, sed etiam propter istam iustitiam communicantem sibi aeternum in temporale, non sic autem hic.

Per idem patet ad secundum argumentum, quia non similiter se habent mala ad punitionem, & bona ad remunerationem, quo ad hoc quod mala possunt puniri temporaliter, & sufficienter si pena aeterna sit commutatio temporalis; sed bona merita non possunt premiari sufficienter per talem temporalem commutationem; nec per consequens, nisi ipsum premium aeternum in se sit collatum; quod nunquam fit viatori, & ideo semper retinetur jus sibi salvum ad gloriam, quam acquirit per illa merita. Contra hoc, quia tunc omnis resurgens a peccato non tali resurget in gratia majori, quam fuit illa, a qua cecidit; quia resurgetur in omni bonis, quae prius habuit iam vivificatis, & praeter hoc, in isto actu penitentie per quem resurgit, & quem illis praeterea superaddit, & ita in majori gratia: quod videtur inconveniens. Tum, quia non omnis cadens semper gravius cadit, quam prius decidit, nec igitur resurgens gratior resurgit, quam praesuit. Tum, quia postquam peccata potest esse major & minor, & per consequens minima, sed per penitentiam acquiritur prima gratia; ergo possibile est aliquando primam gratiam recuperatam per penitentiam esse minorem. Ad hoc dico, quod non est idem habere plura merita in acceptatione divina reservata in ordine ad premium pro eis reddendum, & habere majorem gratiam intensive. Universaliter enim cuiusque merito debetur non tantum aliquod premium accidentale: sed etiam premium essentiale. Patet, quia si quis istud solum haberet sine omni alio merito, beatificaretur non praesens illo gradu in quo propter gratiam solum suae meritis beatificaretur, sicut parvulus nunc baptizatus, gloria enim eiusdemque habentis meritum proprium, excedit gloriam talis, ergo quodcumque meritum sequens alia merita iam habita requirit pro prius gradum gloriae essentialis sibi correspondentem, nec tamen per quodcumque meritum augetur, statim gratia; nec habens plura merita est semper in majori gratia: si igitur sufficit sola gratia ad aliquam gloriam, tamen meritis correspondet alius gradus gloriae saltem; licet, majori gratiae sine meritis correspondet major gloria, in quam minor gratiae: tamen in quocumque gradu eodem ponatur gratia merito adjuncto, licet per illud non statim intendatur gratia, tamen correspondet sibi gradus gloriae, ultra istum gradum qui responderet praesens illi gratiae. Per hoc dico ad argumentum, quod

resurgens plura merita habet in acceptatione Dei, quam habuit, quando cecidit, & per consequens ad majorem gloriam ex ea parte ordinatur, sed non oportet eam in majori gratia resurgere, quia secundum ejus dispositionem in distrahendo peccatum commissum intente, vel remisse, datur sibi non major, vel minor gratia. Sed contra, quia tunc reportaretur commendam de lapsu suo, quia resurgit dignior premio in Dei acceptatione. Item responso data videtur includere repugnantiam, quia si est dignus majori gloria quando resurgit, quam tunc quando cecidit, & cecidit a magna gratia, per quam tunc viguit magna gloria, ergo non resurgit in parva gratia, quia illud unicum meritum, quod resurgit superaddit, non adderet tantum de gloria, quantum defecit secundo gradus, sive ejus minoritas respectu primae diminueret de gloria, ergo &c.

Ad primum dico, quod non habet commodum, sed magnum incommodum: non solum quia peccavit, sed ad propositum, quia totum tempus quo manet in peccato est sibi perditum, quo tempore merita potuisset multiplicasse, si tunc in gratia mansisset. Ad secundum dico, quod praescedendo illud in gloria, quod responderet meritis & illud dicatur B. ab illo, quod responderet gratiae, & illud dicatur A., forte A. excedit B. & quando iste resurgit, quia omnia priora merita vivunt in Dei acceptatione, & dignitas ad totum B. sed ad A. non redit sibi jus, & dignitas, si gratia secunda fit minor primae igitur revivunt merita, sed non revivunt prior gratia quia prius habita. Et istud est satis consonum iustitiae, quia gratia prior fuit tantum donum Dei, merita autem erant aliquo modo opera hominis, Et ideo illa sunt sibi semper salva in acceptatione Dei, gratia vero non, ut propter eam ordinatur ad aliquod premium, quia habuit eam, sed tanquam modo per eam si nunc habet eam. Hec via tenens gradum essentiale gloriae correspondere merito, consonat Scripturae, quae in multis locis istam sententiam divinae iustitiae asserit, quod reddet unicuique secundum opera sua, in *Psalm. 61. & Rom. 2.* nisiquam autem habetur, quod reddet unicuique secundum habitum suum: & consonat observantiae legis divinae, quia secundum ipsam usum est continere quantum possibile est opera meritoria exercere, quaevis remissa a deo, ut per illa non statim augetur gratia: quia correspondet singulari in acceptatione Dei determinatus gradus gloriae. Nec adeo expedit salvare gratiam quantum opus remissionis agere, per quod non augetur gratia: quia etiam iste remissio agens non habeat majorem gratiam per opus suum, quam ille dormiens, in quo salvatur gratia sine tali opere: non tamen frustra ille egit, nec in nullo excedit illum, qui dormavit: immo per illud, quod egit, in nullo dignus est aliquo aeterno bono, quo non est dignus ille. Ex isto sequuntur duo corollaria, Unum quod aliquis dignus majori gloria (loquendo de eo in gloria, quod correspondet meritis, & de digno non propinque, sed remote, pura, secundum jus, sed insipienter) dignatur, & alius dignus multo minori gloria isto modo salvatur: sed hoc ideo est, quia ille alius dignus est propinque, quia habens jus

non suspensum, dignus est etiam ad illud aliud in gloria correspondens gratiæ, ad quod non est ille damnatus dignus, & nulli datur correspondens meritis, sine correspondente gratiæ. Si etiam illud correspondens merito est ejusdem rationis cum correspondente gratiæ, & per quodcumque meritum augetur istud in divina acceptatione: igitur meritis iniustus correspondebit tantum gloriæ, quantum est illud correspondens gratiæ. Aliquis ergo in gradu determinato habens illam salvaretur, & habens omnia ista, sed mortificata, damnaretur. Damnatur igitur dignus, sed remota dignitate & suspensa, & sic dignus multo majori gloria damnabitur, & dignus dignitate propria multo minori, salvabitur: nec mirum: quia iniustus, dum est iniustus, quæcumque bona præterita non sufficiunt ad præmium consequendum.

Secundum corollarium est, quod illa quibus respondet magnus gradus gloriæ, quam sunt mortificata, non possunt mereri minimam gratiam, alioquin qui cecidisset a multis meritis, jam metuisset ut resurgere ab illo lapsu per primam gratiam, sibi propter ista merita conferendam. Nec tamen credo, quod merita mortificata omnino nihil faciant in acceptatione divina ad primam gratiam dandam huic lapsu: quia etsi secundum strictam iustitiam sine mimico Dei non sit dignus de propinquo ad aliquam gratiam, & gloriam: (t) tamen excellens misericordia Dei, propter præcedentia merita, licet mortificata, citius dat gratiam ad resurgendum: unde sic credo, quod peccatoribus gravius cadit propter majorem ingratitude: ita credo quod ad ceteris paribus citius resurgit propter Dea benignitatem, meritis prædicta ad hoc aliquoties acceptantem: unde aliquando adivi de viro perit valde perfecto, & postea profundissime lapsu, cum propter factiora sua esset morti adjudicatus, inferius ordine visitato, perfectissima penitentia sibi subito inspirata est. Illud bene debet alligere quælibet ad semper meritore agendum pro virtibus, quia sine mansuetis, sive lapsus sit, non erunt ista in oblivione totaliter coram Deo.

De tertio articulo principali dico, quod peccatum dimissum reddit naquam circumstantia aggravans hoc peccatum, in quod recidivar, & hoc dupliciter. Primo, quia quanto aliquis recipit ab alio beneficii sibi magis indebtedum, tanto sibi magis tenetur lege gratitudinis, etiam si beneficii receptum sit minus, & per consequens, magis, si beneficii est æquale; sed existens in peccato mortali, nullus est Deus debitor, nisi penitus igitur sit sibi gratiam conferre, hoc erit donum maxime gratuite, & liberaliter datum, & præcipue si est gratia æqualis gratiæ collate alii innocenti: igitur ille ex lege gratitudinis est Deo specialiter obligatus propter hoc donum liberaliter collatum, & per consequens offendens postea, contra eum gravius peccat propter ingratitude. Secundo, quia quanto aliquis tenetur plus tribus obligatoribus ad aliquid, tanto fit transgreditor gravius peccat;

sed

sed penitens, quoruscumque digne penitet, obligat se saltem voto ad non peccandum in posterum, quia sine tali proposito non est digna penitentia; & præter hoc est allicitur ad non peccare eadem lege, quia inopertus; igitur si post peccat, transgreditur duplicem legem obligantem ad non transgredendum, scilicet & illam generalem, & istam specialem de promissio serjando, quod maxime obligat de promissio facto Deo, & de aliquo pertinente ad honorem Dei. Contra illud non aggravat, quo non existente, immo positio ejus opposito esset peccatum æque grave, vel gravius: sed si ille non fuisset pius esset peccatum æque grave, & non peccaret, & non peccaret, gravius peccaret quam modo ergo &c. Probato minori, quia cadens a statu innocentie gravius peccat, quam cadens a statu penitentie. Tum, quia majus beneficii recipit ille, cui Deus confervavit innocentiam, quam cui concessit penitentiam post peccatum. Tum, quia innocens minorem habet occasionem cadendi.

Item, non oportet cadendo a penitentia simul necessario peccare duobus peccatis; ergo possibile est quod peccet unico peccato tantum; sed illo non æque graviter possit peccasse prius cadendo ab innocentia: quod patet comparando illud ad quancumque intentionem malitiae convenientem peccato: igitur &c.

Ad primum concedo, quod simpliciter majus beneficii divinum est conservare innocentiam, quam concedere post peccatum penitentiam. Unde majus beneficii contulit Deus suæ Marii, quam Magdalene, unde singularis gloria, & oratus est in Beatis de nunquam cecidisse in peccatum. Et tunc ad argumentum, majorem nego, quia possibile est aliquod peccatum habere nunc unam circumstantiam aggravantem, nunc aliam, & illa que sibi aggravat, potest esse gravior, quam illa que hic aggravat, & ista circumstantia dux possunt esse repugnantes, & ita hic penitentia in peccato, & gravat, quia tribuit ingratitude. Consimiliter ab innocentia cadere aggravat, propter ingratitude, & innocentia, & penitentia modo quodam repugnant: sed cadere ab innocentia simpliciter magis aggravat. Contra hoc arguitur per illud *Luce 7.* ubi Christus quæsit a Simone de duobus debitoribus, quorum alteri creditor plus dimisit, alter minus, quis creditorum plus diligeret, respondit, *Astimo, quid si cui plus donavit*, quod Christus approbans dicit, *Recte iudicasti*. Sed innocenti nihil donat Deus hoc modo, peccatori autem multa donat: ergo peccator plus Deo tenetur; quare magis ingratus est simpliciter quam non recidivar. Respondet, donare potest intelligi absolute, quod est actus voluntatis liberaliter communicantis, vel donante, id est donante, sive remittente, ut accipitur cum dicitur, donavit peccata. Primo modo verum est, quod cui plus donavit, ille magis tenetur donanti, & hoc modo dico, quod Deus innocenti majus donum dedit, quam cui dimittit peccatum. Secundo modo penitenti donat plus, quam innocenti: quia innocens non habet quod sibi remittatur, & si tunc sumatur major, quod ille plus tenetur diligere, qui plura donantur, id est, remittuntur: verum est comparando duos, quo.

a Nota punctum subtilem.

quorum uni pauciora donantur, & alteri plura; & hoc si non esset beneficium aliud datum, nisi hoc, quod est donare, vel remittere, Sed nullus est cui Deus pauca donat, quia pauca commisit, qui sic eadem aliud beneficium datum majus, quam donare, id est, remittere plura, scilicet præservare eum ab alio, in quo cadere potuisset, & cecidisset, nisi præservatus a Deo fuisset. Et hoc consonat Glossæ Augusti. super illud, *Et commissa, & quæ commissa donantur*; quia nullus est, qui aliqua committat, quin alius possit eadem committere, nisi præservaretur: igitur ille, cui dimittitur, tenetur plus diligere, supple ex causa remissionis; sed alius tenetur diligere ex alia causa, quia non habuit dimittenda, quod sine præservatione divina esse non potest: & hæc causa requirit simpliciter majorem gratitudinem. Exemplum hujus, si aliquis ex liberalitate concedit alicui omnia sua ut eis utatur ad libitum: alteri vero concedit aliqua mutua, & post, quando debet illa reddere, remittit sibi; quis eum plus diligit? Dico quod prius, quia majus beneficium recepit, & tamen plura remittit alteri, sed quod prius nihil habeat sibi dimittendum, hoc est ex beneficio illius, qui omnia sua liberaliter ei concessit. Unde non est vera illa proportio simpliciter: *cui plus dimittitur, plus diligit dimittentem*, nisi de illo dimittente per cuius beneficium non sit, quod ille non tenetur ad tot, ad quod ille. Ad secundum dico, quod possibile est recidivam peccare pluribus peccatis, vel quasi pluribus, si ex deliberatione agat contra legem communem, & contra legem gratitudinis, & contra legem promissi: sed communitate non sic peccat, quia peccata communitate non appetit nisi delectationem, licet inordinare, & vellet illi delectationem non esse annexam tot prohibitionibus, & isto modo omni peccato conjugitur inobedientia, & contemptus, & odium Dei, & ingratitude, & hujusmodi, non quod peccator habeat tunc ad eum elicitem permissum ad singula peccata, sed implere, in quantum vult aliquid, ad quod quodammodo committitur hæc omnia. Concedo ergo, quod possibile est peccare recidivam unico peccato. Et quando infers, ergo possit æque graviter peccasse primo, quando cecidit ab innocentia, concedo quantum est ex parte libidinis, & inordinationis formalis in peccato: sed non quantum est ex parte istius circumstantie ingratitudinis, & multiplicioris obligationis; peccatet tamen tunc gravius, quantum ad aliam circumstantiam, quia magis ingratus est cadendo ab innocentia, quam a penitentia.

Contra: est hoc quod ille decies penitit, & qualibet vice de decem peccatis mortalibus, post decimam penitentiam recidivat, cum tamen libidine peccat, cum quantis in primo peccato tunc hoc peccatum erit centies gravius primo peccato, quia ratione cujuslibet peccati dimissi tenetur non cadere, & in ratione cujuslibet est specialis ingratitude in cadendo, & ratione presentia cujuslibet, in qua promissum non peccat, tenetur non peccare. Respondet, nulla nova culpa est ita gravis ex aliqua circumstantia respiciente penitentiam præcedentem, quod illa circumstantia æquiparetur gravitati peccati in se, sine in pro-

pria

pria malitia, nec forte in circumstantia parte. Tamen concedo, quod sicut ista circumstantia ingratitudinis, & promissi aggravat, & ita gravior est, quanto sicut prius collatum bonum magis indebitum, quod erat regulariter in eo qui gravior peccaverat, & quanto pluries promissum: quod regulariter accidit in eo, qui pluries penitit. Sed quid est simpliciter gravior, vel cadere respiciendo ad majus beneficium, vel magis indebitum per se, vel ad plura promissa de non cadendo? Respondet, & absolute plus ligat præceptum legis nature, pertinet ad gratitudinem, quod in illa obligatio nova contracta per propriam promissionem: non forte istud principium, vel præceptum, *secundum gratiam ejus in beneficiendo*. In isto articulo restat dubium. Nuncquid oportet in speciali confiteri peccata peccata, tanquam circumstantias aggravantes? Respondet, quod quamquam hoc sit licitum, & forte utile, non tamen videtur necessarium illa confiteri in speciali: quia in quantum aggravant possunt exprimi sufficienter in confessione abque expressione illorum peccatorum prius dimissorum in speciali, scilicet dicendo de multis, & magnis peccatis alias peccatis, & credo quod Dominus mihi remisit, & ideo nunc sui magis ingratus in peccando.

Ad argumenta. Ad primum patet, quod illa parabola ad hoc principaliter tendit, quod eadem pena exigatur a servo illo, qui noluit dimittere contra se suos, quæ iustitæ exacta ab eo propter delictum principale, quod cum in sibi dicitur, *mittite eum in carcerem donec reddat universum debitum*; intelligo ad propositum, quia non reddeat universum debitum, nisi solvendo penam damnationis, pro committitur in illum carcerem damnationis: & ita ad propositum, recidivam eadem penam damnationis adjudicatur, quam habuisset propter peccata priora, & prius dimissa, & æqualem quantum ad durationem, quia donec reddat, & ita dicendum est ad omnes auctoritates quantum ad intentionem, & ita dicendum est ad peccata illa reddeant, id est quod obligatio ad damnationem redit, & aggravata propter remissionem illorum peccatorum præteritorum. Ad secundum isto modo est intelligenda auctoritas Jacobi, quantum ad damnationem, quæ est generalis pena omnium peccatorum mortalium, *factus est omnium reus*; vel aliter, & in idem redit, quantum ad avergionem a fine ultimo, quæ est communis omni peccato mortali: sed non est intelligendum, quod factus est omnium reus, quantum ad gravitates speciales singulorum, & nullo modo quantum ad illas gravitates eadem in numero, vel in specie. Ad aliud, Uno modo potest dici, quod si contritus prius, contemnit potius confiteri, peccat novo peccato mortali in illo contemptu: nec tamen redit culpa dimissa per contritionem: neque, inquam, redit quantum ad malitiam, nec quantum ad reatum: sed semper sola pena manet temporalis debita illi, licet pena damnationis debeat novo peccato mortali. Alio modo potest dici, quod quando pro peccato habetur pena

na

na completa, (intellige completa quantum ad tres partes penitentiae, scilicet contritionem, confessionem, & satisfactionem) tunc commutata est pena damnationis in penam temporalem: non sic autem de peccato; de quo habetur contritio sine aliis duobus partibus penitentiae. Sed prima responsio est convenientior, quia peccatum in contritione simpliciter deletur; ita quod non manet nisi obligatio ad penam temporalem, & si post sequatur contemptus satisfactionis, seu confessionis, & omnium peccatum mortale est, & aggravatum propter culpam praeteritam in contritione dimissam. Ad aliud dico, quod non potest redire eadem tenebra numero saltem per naturam: quia ita non potest esse eadem negatio, sicut nec eadem affirmatio, postea interruptio hinc & inde. Ad probationem dico, quod ad unitatem privationis non sufficit unitas subiecti, & habitus oppositi, sed requiritur unitas continuitatis ejusdem in subiecto, eo modo quo potest habere esse in subiecto. Patet hoc per simile, quia ad unitatem negationis non sufficit unitas affirmationis: nam non Sortes; quod est negatio minus numero affirmationis, potest esse non solum plura numero; sed in pluribus specie, & genere: & tot esse, quot sunt entia, quae non sunt Sortes; ita & privatio potest esse ejusdem formae, & tamen non eadem: potest etiam esse in eodem subiecto pluralitatis, si sit interruptio, sicut & habitus ejus est pluralitatis, sicut interruptio inest illi subiecto: sive enim positivum, sive privativum, vel negativum idem numero reparare, hoc (sicut dicitur in materia de reformatione) solus est potentiae infinitae Dei: cui sit gloria &c.

DISTINCT. XXIII.

Circa hanc Distinctionem vigesimam tertiam quaero hanc questionem includentem totam materiam distinctionis.

QUESTIO UNICA.

Verum extrema Unctio sit Sacramentum novae legis?

Quod non: omnia Sacramenta novae legis sunt instituta a Christo, supra distinct. 1. q. 3. sed illud videtur institutum fuisse a laico in sua Canonica s. c. *Infirmarius quis in cubili: inducat Presbytero, & orans su per eum &c.* Item; Sacramentum unum habet unam materiam, & unam formam: hoc autem secundum quod ministratur ab Ecclesia habet multas materias, quia multas unctiones, & multas formas quia multas orationes conjunctas multis unctionibus. Oppositum Magister in littera.

Hic sunt duo videnda. Primo, quod possibile est esse aliquod Sacramentum novae legis, quod sit signum efficax finalis remissionis venialium, quod congruit, & quod hoc factum est. Secundo, quod extrema unctio est tale Sacramentum, & de totali ratione extremae unctionis.

Primum sic, possibile est Deum finaliter remittere venialia; ergo

possibile est sibi institui signum efficax istius remissionis. Consequenter patet, quia possibile est hominem instituire signum efficax practicum cuiuscunque operis sui: ergo multo fortius est Deo possibile; & ita potest quodcumque signum sensibile, cujus institutio non includit contradictionem, instituire tanquam signum practicum efficax istius effectus. Hoc etiam congruum est, recessum scilicet ab hac vita; finaliter a venialibus abluvi: quia ista non remissa, essent impedimentum gloriae consequenda; & non remissa possunt esse utique ad exitum, quia peccator quasi continue peccat talibus peccatis. Hoc etiam factum est: Probatur ex illo verbo Jac. s. *Si in peccatis est, remittuntur ei: non intelligit de mortalibus, quia haec non remittuntur; nisi in Baptismo, vel Penitentia: ergo de venialibus.* Sit ergo prima conclusio: quod respectu finalis remissionis venialium convenit esse, & potest esse, & est Sacramentum novae legis.

De secunda conclusione principali dicendum, quod illud Sacramentum vocatur extrema unctio: cuius assignari potest ratio talis, *Extrema unctio est unctio hominis infirmi penitentis, facta in determinatis partibus corporis, cum oleo consecrato ab Episcopo, ministrata a Sacerdote, simul verba certa cum intentione debita profertur, ex institutione divina, efficaciter significans curationem finalem venialium.* Illa ratio apparet bona, quia non est in se facta, ex s. *Metaph. cap. 17.* quia nulla pars ejus respicit alteri. Exponendo ergo partes, Primo ponitur, quod est *unctio*, cujus congruentia est, quia illud signum sensibile congruit effectui, scilicet in tertio unctio curativa. Subditur *hominis infirmi*: ideo non debet confertur sano, nec qualitercumque exposito periculo mortis, quia non ei cui imminet mors ex periculo esterne violentiae, ut armorum; vel submersioni, vel huiusmodi: nec qualitercumque infirmo sed periculoso, ita quod probabiliter imminet sibi exitus de statu viatoris ad terminum. Quod additur, *penitentis*, patet, quia nullus est capax istius Sacramenti digne, nisi sit in gratia; istud enim Sacramentum non est remedium acquirendi gratiam, quia ad hoc sunt tantum Baptismus; & Penitentia. Et ex hoc excluduntur non utentes ratione, ut parvuli, & qui non habent materiam penitentiae, saltem qui non habent penitentiam de venialibus, ut peccata innocentes: quia etiam non utentes ratione, non possunt esse penitentes; excluduntur curiosi & amentes, & hoc nisi per voluntatem precedentem expressam praesumant illud velle. Quod additur, *in determinatis partibus*: istae partes sunt organa potentiarum; per quarum actus peccatur frequenter venialiter, utpote organa cunctaque sensuum, & potentiae motiva: & hoc aliquando respectu ejusdem sensus, vel potentiae geminatae, ut organa potentiae visiva; ut oculi duo, organa potentiae auditiva; duae aures; organa potentiae olfactiva; nares, organa potentiae tactiva; manus. Et sic istis predictis sicut geminantur organa, ita geminantur unctiones; organum gulfus est lingua, in qua non sit propter abominationem tollendam, unctio; sed exterius super os; propter autem organum potentiae genera-

nerativa fit unctio ad lumbos, juxta illud Gregorii super illud Lucae, *Sicut lumbi vestri praecurati* &c. *Utrius*, inquit, *luxuria in lumbis est*. Propter organum motiva, quantum ad progressivam, quae est principalis motiva, fit duplex unctio in duobus pedibus, tanquam organis ad illum motum ordinatis. Alia motio, quae frequenter peccatur, est motio linguae, juxta illud Iac. 5. *Qui non offendit verbum sic perfectus est vir*, & multa alia ibi. Et contra istam est unctio eris, ita quod ipsa est remedium contra duplex peccatum veniale, sicut lingua congruit in duo opera naturae, *secundo de anima*, in gustum salicet & loquelam. Sunt ergo 11. unctiones, scilicet partiales, sed aliquae sunt geminatae quasi una, ita quod sunt septem principales, quinque in organis quibus sensuum, sexa in organo principali potentiae motiva progressiva, & septima in organo principalis generativae. Sequitur, *cum oleo*: nec oportet ibi esse aliquid confectum ex oleo, & balsamo, ut in materia confirmationis: quia confirmatio est ad confessionem & confirmationem fidei: & ideo in confirmato requiritur non tantum puritas conscientiae significata per oleum: sed odore bonae famae significatus per balsamum: sed huic qui habet exire in brevi de via ad terminum, sufficit conscientia pura & Consecratio autem Episcopalis est necessaria ad hoc, ut sit materia apta: quia communiter in Sacramento consentitibus in usu, solus Episcopus non requirit materiam specialiter consecratam: quia Christus tactu mundissimae carnis suae, quando voluit a Joanne baptizari, & totam aquam consecravit; hoc est, in usum istum dedicavit. Quod autem sequitur, *ministrata a Sacerdote*, exprimit ministerium idoneum, non solum qui sic exerceat, sed qui solus Sacramentum ministret, ita quod si alius attenderet, nihil facit, sicut si non Sacerdos attenter conficere, nihil facit. Determinatio autem hujus ministerii habetur per illud Iac. 5. *Inducant presbyteros*. Quae sequuntur, *verba debita & simul cum intentione debita proferent*, pertinent ad formatum hujus Sacramenti, & finalitatem ejus cum materia, & intentione ministerii. Simulata, & intentio exposta sunt satis supra in materia de Baptismo. Forma autem haec septuplex, ad 7. unctiones principalis est. *Per istam sanctam unctioem, & suam pissimam misericordiam, parcat tibi Dominus quicquid marium, linguae, salsus, vel hujusmodi vitio deliquisti*: ista ratio posita completa est quia continet susceptivum & quia hominem penitentem infirmum, & hoc in partibus determinatis prius expressis; & materiam remotam, scilicet oleum consecratum ab Episcopo: vel proximam ipsam unctioem factam cum oleo, & hoc septenarianam principalem, & undecimam computando omnes partiales. Continet etiam formam, quia certa verba, id est septem orationes, a Sacerdote, cum 7. unctioibus principalibus proferendas. Continet etiam ministerium, quia Sacerdotem. Et hoc colligitur ut dictum est Iacobi 5. *Vigentes oleo sancto* &c.

Ad primum dicitur hoc Sacramentum fuisse institutum a Christo, ut supra parit distinct. 9. quae, *radix*, Iacobus autem non est nisi

nisi promulgator sive praeco hujus Sacramenti a Christo instituit. Ad secundum dico, quod est unum Sacramentum unitate intentionis, sed non unitate indivisibilitatis; (a) sicut effectus ejus non est unus indivisibiliter: quia non remittit unius venialis, sed unius unitate plenarie remissionis omnium venialium, ut omnibus remissis nihil remaneat retardans a perceptione beatitudinis, quam nobis concedat &c.

DISTINCTIO XXIV.

Circa Distinctionem istam vigesimo quartam unam tantum quaeritur quaestio.

QUAESTIO UNICA.

Virum in Ecclesia sint septem ordines eo modo, quo ordo, vel ordinatio ponitur Sacramentum?

Quod non, quia tunc in Ecclesia essent tredecim Sacramenta, quia praeter Sacramentum ordinis sunt alia sex. Praeterea, quilibet ordo habet characterem sibi proprium: ergo illis septem correspondenter septem characteres: consequens est falsum, quia aut illi essent ejusdem speciei, quod est falsum, quia plura accidentia ejusdem speciei non possunt esse simul & semel in eodem subiecto, ex 5. *Metaphysica*. aut alterius speciei: & hoc videtur inconveniens, quia in speciebus est essentialis nobilitas major & minor: non sic videtur assignari posse essentialis excellentiam in istis characteribus.

Praeterea in primitiva Ecclesia tantum videntur fuisse duo Ordines, scilicet Sacerdotium, & Diaconatus. Siquidem in Actibus Apostolorum non legitur alios fuisse Ordines tunc in Ecclesia: ergo nec nunc sunt, quia Ecclesia post tempus Apostolorum nullum Ordinem superaddidit: quia in isto Sacramento, sicut & in alio oportet invenire institutionem ejus a Christo. Praeterea Dionysius 5. *Ecclesiasticae Hierarchyae* ponit tantum tres Ordines, scilicet Episcopatum, Sacerdotium, & Diaconatum. Praeterea Iidorus *Ethimolog. lib. 7. cap. 12.* ponit Episcopatum esse Ordinem: sed nullus est istorum septem; ergo sunt plures. Idem de Episcopatu habetur in *canone dist. 21. c. Cleros*. plures sunt. Idem de tonsura videtur Sacramentum; & quia signum sacrae rei: & quia habentes istam tonsuram gaudent privilegio clericali, quod videtur proprium ordinis. Oppositum Magister in littera.

Circa Quaestionem hanc sunt quatuor videnda. Primo, quid sit ordo secundum quod loquimur de Ordine. Secundo, quot sunt Ordines in Ecclesia isto modo loquendi. Tertio, si Ordo est Sacramentum.

Tom. IV.

Mm

tum. Quarto, quomodo sunt unum.

De primo dicitur, quod *Sacramentum Ordinis est potestas spiritualis ad aliquem actum spirituales exequendum in Ecclesiastica Hierarchia: (a)* & per consequens secundum ordinem diversitatis ad tales actus in Ecclesia, essent ordinis distinguendi. Contra, ex ista descriptione sequitur quod Episcopatus sit ordo, quod est contra eorum. Patet enim quod Episcopatus est potestas ad aliquem actum in Ecclesia, utpote ad actum constituendi, & conferendi Ordines sacrorum & non tantum potestas congrue exercendi, sed simpliciter exercendi, quia non Episcopatus, si attendit hunc actum, ut videtur, nihil facit. Secundo sequitur: quod sub Ordine sacerdotali non sit aliquis Ordo in Ecclesia, quod est contra omnes. Probatio consequentis: nam potestatem spirituales loquendo de potestate spirituali simpliciter, non habet Diaconus, vel Subdiaconus; quia etiam aliqui congrue possit iacere, quod non faceret congrue laicus, tamen h laicus attentaret illud iacere, simpliciter iaceret. Tertio sequitur, quod Sacerdotium sit duo ordines, quia Sacerdori competit duplex potestas spiritualis, scilicet conscientia Eucharistiam, & absolvendi penitentem, quae non sunt una potestas, quia una videtur prior iussit altera cum in cena convulit Deus primam: secundam autem non nisi post resurrectionem. *Isa. 20.* Intelligendum ergo, quod uno modo accipitur ordo, sicut eum describit August. *19. de Civit. Dei cap. 13.* quod *Ordo est rerum parium, dispariarumque: utriusque sua loca tribuens congrua dispositio.* Ito modo accipitur communitate Ordinem cum dicimus enim in universo esse ordinem; & ita loquitur Apostolus. *12. Metaph. omnia ordinata sunt aliquantuler,* & declarat quomodo. Hoc modo etiam accipitur Ordo in politis bene dispositis, ubi personarum parium, & imparium illa politia congrua dispositio dicitur esse Ordo illius politiae, a quo ipsa dicitur esse ordinata. Sed alio modo gradus praeminens in tali politia dicitur Ordo, & sic persona in gradu praeminens dicitur habere ordinem, sicut dicitur habere gradum quasi anthropomorfice, quia qui sunt in gradu inferiori, non dicuntur sic habere gradum. Hoc modo in Ecclesia, quae est politia ordinata, congrue est Ordo secundum illam duplicem acceptionem. Nam secundum primum, tota Ecclesia est ordinata illa congrua dispositione parium & imparium uniuscujusque in suo loco. Secundo modo persona habens gradum eminentem in Ecclesia, dicitur habere ordinem, & licet haec duo signata ponant se mutuo, quia ubi est ordo primo modo in politia, ibi est gradus eminentis, & ita Ordo secundo modo, tamen hoc signum, & illud non sunt idem, ut satis patet. Sicut ergo loquimur de Ordine hic, accipitur pro secundo significato, non pro primo. Uterius, gradus eminentis in Ecclesia dicitur in ordine ad actum Ecclesiasticum eminentem, non sic quidem quod gradus sit potestas exequendi actum illum, ut dixit prior opor-

mo

nio improbat; sed quod gradus sit disposens de congruo, vel simpliciter ad exequendum, vel debite illum actum, ut sic possit Ordo, ut hic loquimur de Ordine, dici gradus praeminens in Ecclesia dispositum ad actum alquem Ecclesiasticum eminentem. Et quia specialiter actus eminentes in Ecclesia sunt actus respicientes Sacramenta, ideo potest specialiter dici, quod est gradus dispositum ad aliquem actum Sacramentalem. Ex hac ratione, quasi generali possit inquiri specialior ratio Ordinis, ut hic loquimur de Ordine, sed in hoc est quedam controversia. (a) Qui enim ponunt Sacerdotium esse simpliciter supremum O'dnem, negando Episcopatum esse Ordinem, ex quo Sacerdotium est gradus dispositum ad Eucharistiam conferendam, tanquam ad actum excellentiorem convenientem illi gradui; & ratio omnium Ordinum veterum vel graduum debet accipi in ordine eorum, ad illum primum, diceretur, quod esset congrua descriptio Ordinis, quod est *gradus eminentis in Ecclesia dispositum de congruo ad actum aliquem ad consecrationem, vel dispensationem Eucharistiae, pertinentem.* Alii dicentes Episcopatum esse Ordinem, quia sibi competit aliquis gradus in Ecclesia, qui non competit Sacerdoti, non restringunt rationem Ordinis, quia disponat ad actum eminentem pertinentem ad Eucharistiam, sed in genere, quod sit gradus eminentis in Ecclesia dispositum ad actum aliquem sacramentalem exequendum. Et isto modo potestis, quam addit Episcopatus supra Sacerdotium, respicit aliquem alium Sacramentalem, videlicet confirmare, & Ordines conferre, qui actus sunt proprii Episcopi.

De secundo articulo innitentes dicit Dionysii, & Isidori allegatis ad primam partem, & Canonice dicunt Episcopatum esse proprium Ordinem; ad quod videtur esse ratio, cum Episcopo conveniat quaedam potestas specialis inquam Episcopos; aut illa erit O'dnis, & tunc propositum; aut iurisdictionis, & tunc potest auferri per superiorum, quod videtur inconveniens, quia consecratio alia multo minor consecratione Episcopi, non potest auferri, quin semel consecratum semper maneat consecratum, probatur *Extra de consecratione Ecclesiae, vel altaris c. Aqua, in Glossa.* Illa via potest dupliciter teneri, comparando Episcopatum ad Sacerdotium. Uno modo sic, quod gradus potest dici eminentis, vel propter universalitatem actuum, huius respicit, vel propter nobilitatem actuum quem respicit. Illa distinctio patet in aliis politis, ubi alicui competit plures actus, & alicui praeciores, tamen nobilior potest sibi competere: ut iudex potest sentire, qui est actus nobilior, quam multi alii qui conveniunt personae inferiori: sed cui competit universalitas ad actus, ei competit etiam actus nobilior, quia in universalitate actuum comprehenditur ille actus nobilior: & ex hoc videretur, quod gradus ille, qui respicit universalitatem actuum, sit simpliciter superior, quam ille qui respicit praecite actum nobilissimum; & sic diceretur

M m 2

Epi-

a D. Bo. artic. 2. prima partis praesenti d. 92. Idem in 2. parte b. m. di. art. 2. qu. 2.

a D. Thom. & D. Bo. communitate alii theologi.

Episcopatus simpliciter superior Ordo, quia habet Ordinem ad omnes actus Ecclesiasticos. Sacerdos non ad omnes, licet ad nobilissimum, et tunc argumentum cuiusdam Doctoris contra sitam conclusionem, quod est; Unus Ordo non dependet ad altum, quantum ad necessitatem Sacramenti: sed si non Presbyter ordinatur in Episcopum, nihil esse factum; concludit magis oppositum. Nam quantum Ordo Episcopatus intimus includit Sacerdotium, & alios gradus inferiores, tanto est simpliciter perfectior, quia essentialius respicit usus illorum inclusorum. Teneo tamen sitam conclusionem, scilicet quod Episcopatus est proprie Ordo, & alius a sacerdotio, possit adhuc dici, quod non est nobilior, quia etiam includens Sacerdotium & Episcopatum sit eminentia gradus, quia ad plures actus, quam per alterum solum: tamen illud quod præci: dicit Episcopatus supra Sacerdotium, non est ita excellens gradus, sicut Sacerdotium: quia per illud, quod sibi superadditur, non conveniunt sibi actus ita nobiles sicut conveniunt Sacerdoti per Sacerdotium. Nec habent illi pro inconvenienti, quod imperitior Ordo præsupponat, & hoc necessario, ut recipiat ordinem perfectiorem, quando imperitior addit aliquam universalitatem ad actus Ecclesiasticos, quod non includit ille qui est perfectior, sed tantum ordinem ad actum perfectiorem. Alii contradicunt conclusioni, quam tenent ille duæ viæ: quia negant Episcopatum esse Ordinem proprie dictum, & ideo nec Ordinem superiorem Sacerdotio, ut dicit prima via: nec eo inferiorem ut dicit secunda; nec dicit sibi characterem imprimiti, sed an te debilis a Papa deponente Episcopum; vel non debilis propter consecrationem, cum qua conicitur, alterantur inter se: sed vana videtur alteratio, negando Episcopatum esse Ordinem: quæcumque enim iurisdicção in Ecclesia, vel per superiorem suspendi potest ita quod si tempore suspensionis atente aliquid iocere, nihil facit: vel potest totaliter pro omni tempore tolli.

Salten quæquid sit de ista controversia de Episcopatu, & actus nobilissimus in Ecclesia simpliciter est consecratio Ecclesiastica: & ita supremus gradus, sive nobilissimus propter nobilitatem actus, ad quem dispoñt, est Sacerdotium; & per consequens isto modo accipiendo descriptionem Ordinis iuxta primam descriptionem positam in primo articulo, & distinctionem Ordinis in Ecclesia, tantum sunt septem Ordines, quorum primus est gradus dispoñens ad consecrationem Eucharistia, & est Sacerdotium. Secundus gradus est dispoñens ad dispoñtionem Eucharistia saltem sanguinis, & est Diaconatus. Tertius est dispoñens ad oblationem materie Eucharistia consecrandæ, & est Subdiaconatus. Et patet ratio, quate tres isti gradus Sacramenti dicuntur Ordines, quia immediate dispoñunt ad actum aliquem, vel ministerium circa Eucharistiam, vel eius materiam exhibendam. Ulterius, aliqui alii gradus dispoñunt ad actus aliquos remotes se habentes ad Eucharistiam: vel ergo ad convenientem dispoñtionem in populo ad orandum, & suscipiendam: vel removendum impedimentum, seu dispoñtionem inconvenientem. Primo modo dispoñtio

conveniens pertinet ad effectum est devotio, & ad hanc devotionem attendit Acolytus illuminando cæcos. Alia dispoñtio est pertinet ad intellectum, scilicet cognitio, & ad hanc agit Lector. Removere prohibens est hæcære indignos, ne Approbation: vel ergo indignos homines, & hoc pertinet ad officium Offitarii: vel demones, & hoc pertinet ad officium Exorcistæ.

Ex dictis apparet quod non est proprius actus Diaconi legere Evangelium, & Subdiaconi Epistolam: sed isti sunt remoti, & minus perfecti actus eorum: perfectissimi autem & proprii illorum Ordinum sunt quos habet unus immediate circa Eucharistiam dispensandam; alius circa materiam eius offerendam.

De tertio articulo dico, quod loquendo proprie de Sacramento, Ordo non est Sacramentum, quia omne Sacramentum est signum sensibile, & Ordo (ut dictum est) quidam gradus est spiritualis: tamen accipiendo Sacramentum pro signo invisibili, sicut aliquid dicitur res, & Sacramentum, hoc modo potest dici Sacramentum, quia signum convenientis gradus executioni actus debiti illi gradus, & etiam signum illius actus convenientis tali gradui. Quid ergo est sextum Sacramentum? Dico quod ordinatio, cujus descriptio potest esse ista: *Ordinatio est institutio alicuius in gradus Ecclesie præeminente, cui convenit aliquod ministerium circa Eucharistiam exhibendum, facta a ministro idoneo certa verba præsentis, & simul cum intentione debita ministerium gradus illius alicui signis visibilibus representans, & institutione divina, efficaciter signans gratiam præminentem, quæ ordinatus digne aliquod ministerium exequatur.* Et secundum universalem istam rationem ordinationis possunt propætionabiliter accipi rationes speciales Ordinum, puta ordinationis in Sacerdotem: *instituta in gradu Ecclesie simpliciter præeminente dispoñens habentem ad suscipiendum Eucharistiam Sacramentum facta ab Episcopo certa verba cum intentione debita præsentis.* Et sic circa præmissa huiusmodi descriptionis particularis, quæras, quis est minister idoneus? Respondeo, dico quod Episcopus est solus in sacris ordinibus, in aliis autem non sacris aliquando est commissio alicui privilegiali, ut Abbas. Si quæras quæ verba, vel quæ forma? Respondeo: illa, quam Episcopi habent in suis libris Episcopalibus. Sed in Sacerdotio videtur probabile, quod sibi sint dux formæ particulares, in quarum altera confertur potestas suscipiendi Eucharistiam: in reliqua potestas absolvendi in penitentia: & illis conjunguntur duæ materie; hoc est duo signa visibilia præcipia: forme primæ traditio calicis, & patena cum hostia. *Accipe potestatem celebrandi &c.* Secundæ forme impositio manus Episcopi super caput, *Accipe Spiritum Sanctum*, ut sic Episcopus concorditer agat summo Episcopo Christo, qui, ut dictum est, prius, constitit potestatem Apostolica tam suscipiendi, quam absolvendi. Ex hoc etiam patet quomodo sunt septem Ordines, qui sunt institutiones in ordinibus; & illi septem dicuntur contineri sub Sacramento Ordinis: vel magis proprie sub Sacramento ordinationis, in quantum est unus Sacramentum.

Sed tunc de quarto, qualiter est Sacramentum Ordinis unum? Respondet, unitate generis proprii, qui, sicut virtutes morales dicuntur esse tres secundum genus, iustitia, fortitudo, & in prima divisione virtutis moralis haec primo concurrunt: tamen in speciali quaelibet illarum alterius dividitur, ut dictum est *lib. 3.* Est etiam illa unitas inter Ordines. Cogit enim prius recipere Ordinem inferiorum quem superiorem, nec tamen illi ordo est simpliciter necessarius, ita quod si praeconsecratus nihil sit, ut apparet *Extra de clerico per saltum premissio*, ubi habetur quod non est iterandum, quod est sacrum: sed quod tunc praeconsecratus, caute est supplendum; & ipse consecratus non nihil sit in collatione Ordinis superioris, etsi non fuerit ordo inferior prius collatus: ista tamen unitas Ordinis non est illa propter quam Ordo, vel ordinatio est unum Sacramentum, sed magis unitas prior, scilicet generis.

Ad argumenta. Ad primum dico, quod in divisione illa primaria Sacramenti in septem, Ordo, vel magis ordinatio est ibi tantum unum membrum, licet possit ulterius dividi in quaedam specialia contenta sub ipso, quia illa prima divisio non est in species specialissimas, sed in quaedam propinquius contenta sub ipso. Ad secundum concedo plures esse characteres, & probabilis quod alterius speciei, ut apparet ex actibus, ad quos illi gradus disponunt, qui gradus, vel sunt characteres, vel habent proprios characteres necessario correspondentes. Cum arguitur de illa excellentia specifica, potest concedi quod eo modo quo characteres sunt entia, habent talem excellentiam. Si jeremiam ponentem eundem speciei, illa improbat, quod tunc non essent similes, non concluderet: illa enim propositio non est vera de relationibus etiam realsibus, & sicut dictum est supra *distinã. 9. quæst. 10.* characterem non oportet ponere formam absolutam.

Ad tertium dico, quod in primitiva Ecclesia erant pauci credentes, & ideo pauci ministri sufficiebant ad dispensandum eis Eucharistiam; & ideo non oportuit tunc ministros in singulis gradibus institui; post autem multiplicata est fides, & etiam concurrentibus devotio ad communicandum quotidie, & tunc fuit necessitas habendi multos ministros ad singula ministeria ad Eucharistiam pertinentia; & ideo tunc Ecclesia multos ministros in singulis gradibus instituit. Nec tamen tunc de novo instituti sunt illi Ordines, immo Magister in littera dicit, quod Christus ad singulorum Ordinum in seipso exercuit, & etiam quod antiquitus præfigurabantur in quibusdam gradibus correspondentibus eis in lege Moisaica: sed Ordines ab antiquo instituti, tunc quando multi catus est numerus fidelium collati sunt ministris, quos prius non oportuit conferri alicui, quia non fuit prius necessarium eius ministeriis: haec est etiam ratio quare modo in Ecclesia non sunt in singulis ordinibus determinati ministri, quia etsi modo est multiplicata multitudo fidelium, tamen est diminuta letitia devotionis. Unde multi semel vix in anno volunt communicari, & ideo circa Eucharistiam dispensandam non oportet modo tot ministros assistere. Et pro-

propter hoc quatuor Ordines non facti simul conferuntur, ita quod nullus est deputatus ad ministrandum in gradu inferiori, quasi ille sit sibi proprius, & alius alii. Ad aliud Dionysii, Ildisri, & Canonis, patet ex dictis in secundo articulo. Qui enim negant Episcopatum esse ordinem, exponunt eos acriter Sacramentum pro Sacramentali. Ad ultimum nego primam toniam esse Ordinem; & cum dicit, est signum facta rei. Respondeo, non est signum practicum efficax rei Sacramentalis idell gratia, quomodo intelligendum est Sacramentum esse signum rei factæ, ut dictum est *distinã. 11.* Quod additur ibi de privilegio clericali, non valet, quia laici conversi in religionem, gudent privilegio clericali, & potuit legislator illud privilegium dedisse Principi, vel alicui simpliciter laico: falsa est igitur illa propositio, quod illud privilegium est proprium ordinato.

DISTINCTIO XXV.

Circa hæc vigesimam quintam Distinctionem, in qua tractatur de suscipiente Ordines duæ quæstiones; Prima quæro.

QUÆSTIO I.

Utrum pena canonica impediatur a susceptione, & collatione Ordinum?

Quod non; excommunicatus, vel irregularis, si attente confiteatur, conficit; ergo a simili Episcopus excommunicatus, vel irregularis, si attente ordinare, & facere quod facit Ecclesia, ordinat: & ille qui suscipit, si intendit ordinari, ordinatur. Consequenter patet, per locum a simili, quia simile videtur hinc inde: & etiam per locum a minori, quia quod non impedit executionem actus nobilioris, non videtur impedire executionem actus minus nobilis. Præterea, irregularis non excluditur a perceptione aliorum Sacramentorum, quin, si intendat recipere, recipiat; nec ergo illius. Consequenter patet a simili. Antecedenter patet, quia irregularis potest accipere Sacramentum Penitentiae, aliquo præcludit sibi salus. Præterea, nulla pena canonica magis excludit ab aliquo gradu, vel actu Ecclesiastico, quam hæresis; sed hæresis non excludit, ut habetur *1. q. 1. Quod quidem.*

Oppositum *1. q. 1. de extero, & c. proximo, Simoniaco damnatus*, & post talem susceptionem, vel collationem irritam decrevimus. Et cap. Si qui, qui sciens se a simoniaco consecrari, immo execrari permiserint, eorum consecrationem omnino irritam decrevimus. Præterea, Ecclesia potest dare potestatem conferendi Ordines, ut patet, quia consecrandi Episcopum; ergo potest auferre; ergo aliam penam canonice potest infligere Episcopo, propter quam non possit conferre Ordines. Præterea, Ecclesia illegitimæ personas ad contrahendum matrimonium, ita quod si attentant, nihil faciunt: ergo multo magis potest reddere Episcopum illegitimum ad actum spirituales, ita quod, si attentet, nihil facit. Consequenter

probat, quia major videtur subesse Ecclesie illa que sunt de Jure profectivo, quam que sunt de Jure naturali, & divino; sed quæcumque ordinatio Ecclesie per illas dignitates Episcopatus, & hujusmodi videtur pertinere ad Jus positivum Ecclesie; & saltem adeo non videtur esse de lege nature, & divina, sicut matrimonium.

In ista questione Primo est videndum de penis canonicis, de quibus querit questio. Secundo qualiter excludant ad ordinis collatione, vel susceptione. Circa primum, pena canonica, ut intelligimus in proposito, est pena infligenda per canones, prohibens, vel arcens punctum ab aliquo actu Ecclesiastico, qui a iis sibi liceret. Hoc ultimum additur, quia illas non liceret sibi, non est pena laici, quod non possit contemere, quia hoc alias sibi non competisset Sacerdoti ordinato pena esset. Dixi autem *secundum Canones*, quia vive a Canone intelligitur, sive a iudice, non a Canone, tamen ad hoc ut sit iusta, debet secundum Canones infligi. Dixi autem, *prohibens, vel arcens*, quia pena de qua loquimur, vel intelligitur arcere tanquam prohibita tantum, vel si aliquo modo ulterius, de quo dicitur in *secundo articulo*, ille modus continetur sub *arcere, vel arcere*. In specialibus septem sunt hujusmodi pena canonice, videlicet; Depositio, Degradatio, Infamia, Irregularitas, Excommunicatio, Interdictum, Suspendio. De illis per ordinem dicendum est, & singulis in se, & qualiter incurritur, & quali remedio remittuntur, & comparando eas ad invicem secundum gravitatem, & permanentiam. Prima; scilicet depositio est maxima, quia totalis amotio a statu clericali, est degradatio sit amotio ab omni gradu clericali, tunc idem est depositio, & degradatio: si autem degradatio sit depositio tantum a determinato gradu, reservato tamen gradu alio, sicut a Sacerdotii gradu, remanet gradus clericalis, tunc degradatio est quedam partialis pena respectu depositionis. Sed quomodo depositio amoveatur a statu, & gradu clericali? Respondeo, non quod character Ordinis nisi tollatur, nec per consequens Ordines suscepti; sed tollitur licentia exercendi aium cuiuscumque Ordinis, & etiam privilegium illud, quod competit ordinatis: unde talis traditur curia seculari, ita quod, & quantum ad actus Ecclesiasticos, & tutelam personarum Ecclesiasticarum, & quantum ad forum, totaliter excluditur de numero personarum Ecclesiasticarum. Ista pena qualiter intelligitur? Respondeo, nunquam a Jure, sed precise infligenda est a iudice. Forma autem secundum quam intelligenda est, habetur *Extra de penis, cap. degradatio* & est hodie in *6. lib.* Causa autem propter quas infligenda est, sunt peccata enormia, ut potest hæresis, schisma, revelatio confessionis. De primo, *Extra de hæresis; Ad abolendam*. De secundo, *Extra de schismaticis ad sciendos, in 6. lib.* De tertio, *Extra de penis, & remissis. Omnis utriusque sexus*. Qualiter remittitur ista pena? Respondeo, non nisi per restitutionem in integrum ab eo, qui potest restituere, qui ponitur solus Papa, quamvis legitime depositus, non legatur postea restituere.

Secunda pena est infamia, que est status lese dignitatis, quantum ad

ad vitam, & mores, sicut fama est status illa que dignitatis, quantum ad vitam, & mores. Hac autem lesio diversimode incurritur. Ubi sciendum, quod non est idem esse infamiam, & infamatum. Infamatum est qui de crimine aliquo publice accusatur. Infamis autem non est propter talem impositionem criminis, sed vel per crimen publicum publice commissum, ut forte si publice peccaverit; vel quodcumque aliud crimen publice commisit, propter quod ius determinat aliquem fore infamatum: vel quia a iudice, coram quo probatur crimen eius, iudicatur infamis: ita quod omnis infamis est publice notatus de crimine; hoc ius ponit pena infamiam: sed quandoque non est in iudicio de hoc convictus, & tunc est infamatus tantum a iure, & non a iudice; quandoque convictus, & tali pena a iudice punitus, & tunc est utroque modo infamis, & a Jure, & a iudice. Ex istis patet sciendum, qualiter infamia contrahatur. Prima enim infamia contrahitur ex impositione criminis infamatorii. Secunda incurritur a Jure, vel iudice puniente: tale crimen tolli pena. Sed que est causa, propter quam incurritur infamia secundo modo? Respondeo *6. qu. 1. infames: Omnes infames esse dicimus, quos leges seculi infames appellantur*: ergo illa leges seculares punientes crimina infamie sunt canonice, & illa leges habentur *ff. de his, qui notantur infamia, per totum*.

Quod remedium contra istam penam? Respondeo, contra infamiam primo modo, quando aliquis esse infamatus, est purgatio Canonica, ut habetur *Extra de purgatione Canonica, Ex turrim*: illa enim purgatio totaliter tollit illam infamiam, vel infamatum. Contra infamiam secundo, vel tertio modo, que quatuor eadem, licet a diversis iure, & iudice, non est remedium, nisi restitutio in integrum ab eo, qui potest restituere, *Extra de restitutionibus, Testimonium: in glo. Arcetur*. Ista pena est simpliciter gravior, quantum ad vitam civilem, quam depositio, nisi depositio includat infamiam, quia hæc prohibet ab omni actu legitimo, etiam post actam penitentiam; quia talis persona vilis est, *Extra de reg. jur. Infamibus portu dignitatis patere non debent*. Tertia pena est irregularitas, & ista est inhabilitas ad susceptionem, & executionem actuum Ordinum. Ista incurritur frequenter a iure, quamvis possit aliquando infligi a iudice secundum iura.

Incurritur autem a Jure ex quibusdam criminibus. Et ex quibusdam non criminibus. Et ex quibusdam que quandoque possunt esse crimina, quandoque non crimina. Ex criminibus quatuor pertinentibus ad Ordines, vel ad eorum. Quotum unum est simonia. Aliud furtum in Ordine. Tertium ministerium in Ordine non suscepto. Quartum contumacia in non servando penas Ecclesiasticas.

Simonia vel potest esse in ordine, vel in beneficio: quod si in ordine, & scienter, ita scilicet quod ordinatus sciat se simoniace ordinari, solus Papa dispensat, *Extra de simonia. Nobis 1. quæ. 1.* ut arguitur est ad oppositum. Ex quo enim legislator consecrationem

corum omnino non irritat, sibi soli convenit relaxare. Si autem est ignorans ignorantia invincibili, utpote alius de quo penitus nescit, pretium dedit ut ordinaretur, non efficitur irregularis, nisi postquam consulerit sibi, exequatur actum Ordinis sic suscepti: unde postquam sibi constat de Ordine sic suscepto, suspensus est ab actu illius Ordinis, quousque a tali suspensione liberetur.

Simoniacus autem in beneficio non sic graviter punitur: tamen ex quo sibi constat, quod simoniaci illud obtinuit, tenetur renotare, & toto tempore, quo tenet, injuste tenet, & tenetur ad restitutionem omnium, quae percepit: haec probantur de simonia in diversis capitulis.

De tertio in ordine, distinguitur: quia aut prohibetur per excommunicationem, ne quis accedat, nisi de illo Episcopatu, & prius legitime examinatus, & receptus: aut non est talis excommunicatio, vel prohibitio. In utroque casu future se ingerens est irregularis, sed in primo indispensabiliter, nisi per Papam: in secundo dispensabiliter per Episcopum. Probat *Extra de eo qui surrite ordines suscepit, in primo ca. 2. in text. & in gloss. De tertio etiam, quod ad ipsum sequatur irregularitas, habetur *Extra de clerico non ordinato ministrante, per totum*.*

De quarto habetur *Extra de clerico excommunicato, vel deposito ministrante, per totum*. Et hoc intellige materi excommunicatione, quia ut habetur ibidem *c. si cel.* licet in minori excommunicatione celebrans graviter peccet, nullus tamen irregularitatis notam incurrit. Intelligit etiam postquam legit se esse excommunicatum: si enim haberet ignorantiam invincibilem, non tenetur cavere ab actibus Ordinum: nec exarando illos incurrit irregularitatem, ut habetur ibidem *Extra Apostolica* in gloss. utpote si quis excommunicavit alium per literas, & a tempore sigillationis literarum voluit eum statim esse excommunicatum, ille non tenetur se habere pro excommunicato, quousque litera ad eum pervenerit. Si autem non sit ignorantia invincibilis, nec omnimoda incertitudo, ut si per samann, vel tumorem publicum deveniret ad eum noticia de excommunicatione, irregularis est, licet cum eo mitius agatur. Probat *Extra de translatione Episcoporum, Inter corporalia*. Sic etiam, si non ferveret pena interdicti, ut habetur *Extra de excessibus praetorum, & subditorum, Tanta*.

Tamen illud capitulum bene posset exponi. Sequitur etiam non servante suspensionem, ut habetur *Extra de sententia & re iudicium aterni, & Extra de sententia excommunicat.* Cum medicinali. Sequitur etiam irregularitas tria non criminata, utpote servitutem *diff. 54.* ut *Extra de servis non ordinandi, per totum*. Ratio autem, quia servus est possessio domini, & ideo non debet ab eo auferri ipso invito. Quando autem ordinatur, fit inhabilis ad quosdam actus serviles: quia si de facto sint ordinatus, Domino infans, nec de novo consentiente, debet sibi reddi: tamen dominus non debet eum actibus dedecentibus Ordinem suum applicare; sed debet servare

vite domino suo in actibus decentibus statum suum. Sequitur etiam illegitimitatem *Extra de filiis presb. non ordinandi cap. 1. & 2.* & rario, quia praesumuntur imitatores paterna: incontinentiam; talis praesumitur etiam male morigeratus, quia male educatus: tamen cum eis satis facilliter dispensatur, unde Benedictus undecimus cum quodam tali sine dispensatione ordinatus, ut habetur *Extra de duobus capitulis*, vel infirmitatem, ut habetur *Extra de corpore visitati non ordinandi, cap. Expositi & 35. dist. 11. Evangelica, & praecedenti.* & *Extra de clerico debilitato*: quod si non sit mutilatio deformis, nec ipse fuerit in culpa illius mutilationis, non excluditur, ut habetur *dist. 55. Si quis a medicis, & duobus capitulis sequentibus*. Si autem fuerit in culpa, ut si seipsum mutilaverit, ut ibidem habetur. Si quis absciderit, cum tali vix dispensatur. Unde Nicolaus quatuor cum difficultate magna dispensavit cum quodam tali, quantumvis religioso. Consimiliter est diendum de infirmitate enormi, vel non enormi. Sequitur etiam duo, quae quandoque possunt esse cum culpa, quandoque sine culpa, videlicet homicidium & bigamia. Sub homicidio continetur mutilatio activa enormis alterius hominis, & de ista materia habetur *Extra de homicidio voluntario, & involuntario & 11. dist. ca. ultimo & dist. Miror.* & hoc est propter horrorem sanguinis effusi, unde etiam David non permittit Deus edificare domum nomini suo, multo sanguine effuso *4. Regum 7.* fed de hoc distinguit de voluntario, & involuntario. Voluntarium nunquam deletur, nisi per Baptismum, & tunc est ratio congrua, quia deletur ratio, quia non amplius habetur horrore, iam novus homo factus per Baptismum.

Si autem simpliciter est involuntarium, utpote alius irruit in gladium illius, in nullo nocet *diff. 56.*

Si autem involuntarium secundum quid, utpote non potuit evadere mortem, nisi occideret, irregularis est, ibidem *diff. 58. de bis* sed facillit est dispensatio.

Si autem est casuale, & dedit operam rei licitae, & adhibuit debitam diligentiam, nullam penam incurrit, altera illarum conditionum praetermissa, incurrit penam.

De bigamia, quae simpliciter inducit irregularitatem, ut dicitur inferius in materia de Matrimonio, habetur *Extra de bigamiis*. Quarta pena est excommunicatio, de qua quid sit, dictum est *dist. 19. 5. articulo solutionis*; & hoc de excommunicatione majori, idest quae est simpliciter excommunicatio; minor siquidem non est excommunicatio nisi secundum quid, quia secundum quid excludit a communione fidelium, puta in Sacramenta. Unde etiam incurritur pater, quia quandoque a iure, quandoque a iudice. Et eadem a iure, quandoque erat potestatis dicere numerum, immo erat parvus numerus, quando fuerunt decretales compilatae sub Gregorio nono, sed hodie quis numerare sufficit, & cum crescant in infinitum,

tum; crescentibus moribus capitum, non oportet citra hoc membra-
nas implere; hoc tamen dico, quod nec a jure, nec a iudice debet
insigri, nisi pro peccato mortali; nec pro quoctoque, sed gravi,
cum quo etiam concomitatur contumacia; qua quando aliquis est
paratus satisficere pro culpa, & audie Ecclesiam, quare habendus
est sicut ethnicus & publicanus? cum secundum Christum pena ista
insigritur, quasi ultima, illi qui non vult audire Ecclesiam, qui est
finaliter contumax. Quis autem fit minister iuris inferendo hanc pen-
nam, dictum est *supra dist. 9.* ubi prius, quia ad simpliciter excom-
municandum, nullus est, nisi qui insunt omnes fideles; ergo nec
aliquis alius, nisi ut commissarius auctoritate illius. Qualiter relaxa-
tur? Respondo, quod per absolutionem factam ab illo, qui excom-
municavit, si est excommunicatio a iudice, vel a superiore ejus.
Si autem est a jure per absolutionem ejus, qui jus condidit, nec hoc
solum ut dicunt multi, sed per absolutionem cujuscunque Sacerdotis,
quando legislator non reservavit sibi istam absolutionem, & probant
per capitulum *extra de sententia excommunicationis. Nuper.* Sed
illa probatio parum cogit quia non sequitur, *ille non reservat, ergo
concessit*, loquendo de forma consequentia; etiam secundum jura:
quia posse abolvere cadit sub illa regula: *Quod non est concessum,
videtur esse prohibitum*; quia non competit alicui abolvere a sen-
tentia commissa a superiore, nisi sit sibi concessum. Comparando au-
tem istam penam ad precedentem, hæc simpliciter est gravior, quan-
tum ad intentionem, quia excludit ab omni communione alias licita:
illa tantum ab his, que pertinent ad Ordines; sed illa reparatur le-
vior, quia facilis remittitur; sed hoc est ad oppositum: ista enim
ideo facilis remittitur, quia gravissima est, & a pluribus excludit:
ille autem dicitur pena, scilicet irregularitatis, & excommunicatio-
nis, possunt esse & publica & privata: & quod ad hoc, quod possunt
esse private, sunt minus graves, quam altera precedentium, que
duæ semper sunt publicæ. Quinta pena est interdictionum, que est ar-
ctatio a quibusdam actibus Ecclesiasticis excedendis, vel ab assistendo
quibusdam talibus. Et licet ista pena aliquando possit insigri loco,
& non persone, quandoque persone, & non loco, quandoque
utrique: & sicut insigritur, ita est servanda: tamen ut est distincta
pena a cæteris, frequentius insigritur loco, & non personis; nisi
cum in loco sunt, ut scilicet in tali loco non liceat celebrare solemniter
divina, nec alios interesse. Et ista pena interdicitur quandoque
contrahitur a jure, quandoque a iudice. A jure occurrit exemplum
de receptantibus usurarios extraneos, *Extra de usuris, Usurarium
vniuersum*, & est hodie in *6. lib.* A iudice propter causas innumera-
tas; communiter propter mobedientiam communem populi terre.
Relaxatur per illum qui possit interdictionem, quandoque etiam rela-
xatur in certis casibus a jure, ut patet *Extra de sententia, excom. cap.
Ama mater Ecclesie*, & est hodie in *6. lib.*

Sexta pena est suspensio: que est prohibitio ab aliquo alias con-
ueniente, & hoc ad tempus: in hoc distinguitur ista pena specialiter

con-

contra alias: hæc autem est multiplex. Quia quædam est suspensio
ab officio. Quædam a beneficio. Quædam ab ingressu Ecclesie: &
ultra, quandoque incurrit ipso jure, ut habetur *Extra de sententia, Et
re iudi. Cum aterni* & *Extra de sententia, excom. Cum medicinali*.
Et etiam in suscipiendo Ordines ab Episcopo, qui renunciat loco, &
dignitate tali: quia qui executionem non habet, executionem non
confert, & ita si ordinem conferret, suscipiens tamen executionem non
habet, ideo est suspensus. De hoc *1. q. 7. Dabitur*, & *Extra de
ordinibus ab Episcopo, qui renunciat. c. 1. in glo.* Similiter de ordinato scienter
simoniace, ut dictum est supra: frequenter autem insigritur a iudice,
nunc ista, nunc ista. Tollitur autem per relaxationem factam talis
suspensionis ab eo, qui eam tollit, veta superiore ejus.

De secundo articulo principali certum est de quoque panis ulti-
mis, quod non prohibet a collatione, vel susceptione Ordinum de
facto: ut probatur per Augustinum *1. q. 1. Quod quidam*, & est ratio,
quia cum illis panis potest stare & ratio mulieris, & suscipientis, &
intentio, & alia necessaria hinc inde: de jure autem prohibet, ita
quod illicite attenter contrarium: tamen si arreatur hoc, fit quod
intenditur. Ratio autem istius negationis est, quia Ecclesie collata
est potestas ordinandi sibi ministris, ut colligi potest ex illo verbo
Pauli ad Timotheum ubi dicitur, quales debent Diaconos ordinari.

De prima autem pena, scilicet degradatione, maxime si fiat circa
Episcopatum, dubium est, utrum excludat conferre Ordines de
facto; sed pro, & contra habetur: *questione precedente, articulo
secundo.*

Ad argumenta. Ad primum concedi potest quantum ad quinque
penas primas; sed si tenentur quantum ad sextam penam, quod
Episcopus depositus simpliciter, non est Episcopus, tunc quo ad il-
lum casum neganda est similitudo in consequentia, quia character Sa-
cerdotii tolli non potest, nec per consequens Sacerdotium, sicut Epi-
scopatus. Ad aliud, non sufficit intentio, nisi sit minister idoneus,
qualis non est depositus secundum illam opinionem. Ad tertium non
est simile, quia penitentia est Sacramentum generale: & ideo ab
illo nullas excluditur, nec de facto, nec de jure: alia Sacramenta
que includunt aliquod excellentius bene possunt alicui negari propter
delictum, hoc exigens. Ad illud de hæresi, verum est, quod non
excludit de facto, sed de jure excludit; si talis etiam non sit condemnatus.
Si vero sit præfatus, & condemnatus non sit Ordo, & possit simpliciter au-
ferri, sicut habentur respondere illi, qui tenent Episcopatum non
esse Ordinem, sed quandam dignitatem additam super Ordines, que
ad jurisdictionem magis spectat.

Ad Argumenta in oppositum. Ad primum concedo, quod simo-
niaci ordinatio est irrita quantum ad executionem: tamen Ordinem
recipit, & ideo non indiget, nisi ut ejus suspensio relaxetur. Ad se-
cundum, consequentia non tenet, quia minister Ecclesie datum est,
ut sit minister in conferendo, non in auferendo. Ad tertium daturur

infir-

inferius, quomodo Ecclesia potest personas illegitimas, & sic inhabilitate, vel non idoneas ad contrahendum matrimonium; sed hic, ex quo collatus est character, non est similis personis ad asserendum illis. Et cum arguitur, quod est illud magis secundum legem naturæ, quam istud, verum est, ut matrimonium contractum sit ratum; sed non, ut quæcumque persona nullo obstante impedimento possit illud matrimonium contrahere; magis enim est de lege naturæ, quod Deus illud quod imprimit naturæ, quod non repugnat peccato, nec formaliter, nec tanquam cause demeritorie, perpetuo remaneat in anima, quam quod quicumque, & quæcumque sint habiles ad contrahendum matrimonium. Et ideo inhabilitatio aliqua personarum ad istum actum, non est ita contra legem naturæ, sicut characterem alicui impessum deleri.

QUESTIO II

Virum sexus mullebris, aut aetate puerili impediatur susceptionem Ordinum?

Quod non ad **Gal. 3.** In *Carolis Jesu non est servus, neque liber: non est masculus, neque femina*: ergo nulla differentia est inter masculum & masculum in lege Christi, sicut nec circa servum & liberum; ergo illud Sacramentum legis Evangelicæ, quod potest masculus suscipere, & femina, sicut servus, & liber. Præterea, **32. dist. Presbyter**, sic in mentio de Presbytero, & **27. q. 1.** Diaconissimum non debere ordinari ante 40. annos. De ætate etiam puerili arguitur, quia non prohibet aliorum Sacramentorum susceptionem, ut Baptismi, & Confirmationis & videtur potissime ad propositum esse de Confirmatione, quia illud Sacramentum datur ad dignè constituendum fidem Christi; iste actus non potest competere nisi adulto, sicut nec actus ordinationis, ergo &c. **Oppositum. 23. dist. Sacras Deo feminas, vel monachas sacra vasa, vel sacras pallas contingere, iuculum circa altare ferre, perlatum est ad Apostolicam Sedem, quæ omnia reprehensione, & vituperatione plena esse nulli velle sapienti dubium est.** Omne ministerium mulieris vituperio plenam est. Præterea. **1. Cor. 1.** *Tempus est mulieri conderi, ergo & Ordinem recipere, quia tonsura concomitatur Ordinem aliquem, ut signum signatur.* Præterea, *de vita, & honestate cleri. Si quis, & dist. 33. ibi,* habetur quod clericus non nutriat comam, sed contendantur. Præterea de ætate puerili habetur in can. **dil. 77. Subdiaconus non minus viginti annorum ordinari.**

Hic breviter dico quod excludi ad Ordine, vel Ordinum susceptionem, vel non posse suscipere Ordines, potest intelligi tripliciter videlicet vel non posse debite, & honeste; vel non posse licite, quia est contra præceptum; vel nullo modo posse etiam de facto, ita quod si attemptet fieri, nihil hat. Primo modo puer & non habens discre-

retionem non potest recipere Ordines, quia non potest cum debita reverentia recipere talem gradum, qui confertur in Ordine. Secundo modo, puer non potest recipere Ordinem factum, licet possit illo modo recipere Ordines inferiores. Primum probatur, quia susceptioni Ordinis facti annexum est sylvotum continentie, ut habetur *Erra: sed puer, & non habens discretionem non potest in istud votum racte, vel expresse.* Secundum probatur, quia non invenitur prohibitio arcens pueros a susceptione Ordinum non sacrorum. De tertio modo non posse, dico quod istud non invenitur in puero, & hoc respectu cuiusvisque ordinis etiam facti: quia potestas exequendi aliquem actum, vel gradus, quo quis potest istum actum exercere, potest duratione præcedere actum illum, vel potentiam propinquam ad actum illum: Ordo non est nisi gradus disponens ad ministrandum in determinato gradu Ecclesiastico, ut dictum est *dist. præcedentis* ergo ille potest competere antequam solutus impedimentis sit in potentia propinquam ad exercendum illum actum: nec ibi requiritur consensus ad impressionem characteris, sicut nec in minoribus Ordinibus. Istud tamen non posse tertio modo, est in muliere: quod non est tenendum tum quam præcipue per Ecclesiam determinatum, sed habetur hoc a Christo: non enim Ecclesia præsumpsit totum sexum muliebrem privasse sine culpa sua, actu, qui pollat sibi licite competere, qui est ordinatus ad salutem mulieris, & aliorum in Ecclesia per eam; quia hoc esse videretur maxima iniustitia non solum in toto sexu sed etiam in paucis personis. Nunc autem si de lege divina licite possit competere mulieri Ordo Ecclesiasticus, possit esse ad salutem, & eorum, & aliorum per eas, Et quod dicit Apostolus. **1. ad Timot. 2.** *Docere mulierem non permittit*, intelligens de doctrina publica in Ecclesia: non est dictum Apostoli tanquam statuerit: *sed non permittit*, quia nec Christus permittit: cuius argumentum evidens accipitur, quia nec matrem suam posuit in aliquo gradu Ordinis in Ecclesia cui nulla alia potuit, vel non poterit in sagacitate æquiparari. Ratio autem naturalis huius d'co consonat, quam Apostolus inquit *prius ad Corin. 14.* Nam natura non permittit mulierem saltem post lapsum tenere gradum eminentem in specie humana, siquidem est dictum sibi in peccato peccati sui **Gen. 3.** *Sub viri potestate eris.* Contra hoc, ubi idem agens & passum ejusdem speciei, ibi est idem effectus: sed Episcopus est idem agens, & pono, quod eodem modo intendat hic, & sibi vir & mulier, & ani na viri & mulieris, passia ejusdem speciei; ergo si Episcopo aliquod agente anima viri recipit characterem, sequitur quod ipso idem agente circa mulierem, ipsa idem recipiet. Respondendo, major est vera de agente inducente formam, & agente naturali: sed si voluntarie agat, & contingenter, non est verum quod idem agat, sed poterit non agere. Si autem non iudicat, sed tantum facit quandam actum, ad quem alius inducat, qui voluntarie inducit in illud passum, in quo proponit inducere, major est vera: & ita est in proposito. Et istud argumentum est bonum ad probandum quod minister nullum alium necessarium facit, ad quem

quem necessario sequitur effectus Sacramenti, sed tantum contingenter, ut in pluribus ex passione dicatur.

Ad argumenta. Ad primum dico quod quantum ad gloriam consequendam, & ad gratiam habendam non est distinctio in lege Christi, inter feminam & masculum: quia tantam gratiam habere, & tantam gloriam attingere potest illa, sicut iste; sed quantum ad gradum excellentem habendum in Ecclesia, bene debet esse distinctionem inter virum & mulierem in lege Christi, quia hoc consonat legi naturæ. Ad secundum forte in Græcia uxor Presbyteri potest dici presbyterissa, ubi Sacerdotes videntur licite matrimonio prius contracto; sed apud nos Latinos ubi castitas non conjugalis, sed simpliciter est Ordini annexa, presbyterissa potest dici aliqua bona matrona vidua, vel perfecta inter alias mulieres, vel forte in colloquio illa, quæ præest omnibus aliis, ut Abbatissa inter moniales, sed ista non habet per hoc gradum altiore Ordinis, immo nec præminentiam respectu aliorum viri. Coniugium potest dici ad illud de Diaconissa, quod illa, cui competit ex ordinatione Abbatissa, vel collegii legere hominiam in matrum, potest dici Diaconissa; sed ille non est actus alicuius Ordinis. Ad aliud potest dici ut dicit Gratianus *dist. 4. in istis moribus* ut entium in contrarium nonnullæ leges abrogatæ sunt, ut postea probatur ibi, per multa exempla, & maxime quando mores contrarii imitantur rationi novæ. Ita hic. In primitiva Ecclesia pueri non erant statim instructi in his quæ pertinent ad cultum, vel officium divinum, & immo bene adulti erant in talibus factis rudis: nunc autem pueri statim in talibus eruduntur, & exercentur, & ideo sufficienter instructus est aliquis modo 12. annorum in talibus actibus, quam tunc forte erit rusticus 32. annorum. Et ideo non mirum, quod decreta illa de etate servanda abrogata sunt. Et est hoc de iure ad omnino debite sustinendum debent servari, (quod non credo) tamen nec simpliciter necessarium est necessitate præcepti illa observare, nec simpliciter necessarium necessitate facti, quin hic hoc præmissis, Ordo coniator, vere suscipitur, & gradus determinatus ministrandi in Ecclesia conferatur ab illo qui pro tempore isto ex ore inaniatur, & lætentiæ perficit laudem, cui sit laus in secula seculorum. Amen.

DIST. XXVI.

CIRCA istatu vigesimam sextam Distinctionem unum tantum quæsto.

QUÆSTIO UNICA.

Virum matrimonium fuerit immediate institutum a Deo?

Q UOD non, Gen. 2. ait Adam, *Hoc nunc ex ossibus meis*, & sequitur, *Quam ob rem relinquet homo patrem & matrem*

& adhaerebit uxori suæ, ubi dicitur, quod tunc institutum fuit Sacramentum matrimonii, & Salvator allest hoc in Evangelio; ergo Adam instituit illud, & per consequens non in mediare iure a Deo institutum. Præterea circa institutum a Deo nullus inferior Deo potest aliquid immutare; sed Ecclesia immutat aliquid circa matrimonium, quia aliquas personas, quæ alias essent legitimæ: ad contrahendum illegitimæ; ergo. Contra, Matr. 19. ait Christus Phariseis, *Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos*, & sequitur, *quod Deus coniunxit homo non separet*.

Ad solutionem questionum tractandarum de matrimonio, sunt hic quedam necessaria præmittenda. Et sic hæc prima conclusio principalis. Ad procreandum prolem debite educandam matrem & feminam vinculo indissolubili sibi mutuo copulati & obligati, honestum est. Secunda conclusio est, matrem & feminam potestatem suorum corporum sibi mutuo tradere pro usu perpetuo ad procreandum prolem debite educandam, honestum est. Tertia conclusio, istam donationem mutuan a Deo institui & approbatum congruum est. Quarta conclusio, illi contractui donationis mitemus aliquid Sacramentum annexi congruum est, & ita factum est. Quinta, in matrimonio necessarium est plura distincta concurrere, & quæ. Ad probationem primæ conclusionis sic hæc prima conclusio prævia, hominem velle procreare prolem in specie humana est actus recte circumstantionabilis. Hæc probatur, quia non est actus de se malus, ut non possit recte circumstantionari, sicut est dare alienum. Probat. ut tum quia non magis est contra rectam rationem, vel inclinationem naturalem hominem salvare speciem suam quam alia animalis suam; immo tantum magis secundum inclinationem. In quo ista species est perfectior: non autem potest salvari regulariter in isto statu mortalitatis, nisi per propagationem. Tum, quia si homo esset immortalis, adhuc secundum rectam inclinationem nature competeret sibi communicare perfectionem suam eo modo, quo esset sibi possibile, hoc autem est propagando. Tum tertio ex creditis, quia de illico non datur præceptum, sed Gen. 1. & 9. datur præceptum de propagatione: *Crescite & multiplicamini*. Tum quarto, quia honestum est agere ad reparandum ruinæ angelicæ, & restaurationem illius inæternæ civitatis Hierusalem secundum prædestinationem divinam; sed electi prædestinati ad reparandum ruinam illam, non producuntur communiter in esse nisi per propagationem; ergo. Et sic patet quod iste actus non est de se malus; sed nec de se est sufficienter bonus bonitate moralis, quia nullus actus est sufficienter bonus moraliter ex ratione agentis vel objecti, nisi amare Deum, quod non potest esse contra rectam rationem; imo necessario est secundum rectam rationem, quod talis actus tendat in tale obiectum: hoc autem est, quia obiectum est finis ultimus secundum se velendus; & a quolibet ordinaro ad finem illo modo, quo potest finem amare; & procreare prolem, patet quod non est finis ultimus, sed aliquid ordinatum, vel ordinabile ad finem, &

per consequens potest homo p̄s̄e & non recte ordinare illud in finem; ergo est actus circumstantionabilis rectis circumstantiis. Præterea, probatur utrumque simile, quia ille actus est de se malus, cuius obiectum repugnat esse bonum, sive cuius obiectum repugnat actui, & actus agenti: & per oppositum ille est de se bonus, cuius obiectum est simpliciter bonum necessarium & perfectissimum conveniens agenti; sed neutrum istorum convenit huic actui, quia ejus obiectum non est bonum ultimum, nec repugnat sibi esse bonum; ergo de se nec malus, nec perfecte bonus moraliter: quia nullus actus est perfecte bonus ex genere tantum, sive ex solo obiecto, nisi ostendat Deum, & neutrum actum oportet specificare. Nec est circumstantionabilis, quia ex genere habet iste actus, qui est amare Deum, & quod fit bonus, & odire, quod fit malus: unde loquendo de amore amicitia, Deus non potest nimis amari; nec aliquis potest Deum bene odire. Hæc est ergo prima conclusio in probando primam conclusionem principalem, quod velle procreare prolem est actus circumstantionabilis rectis circumstantiis. Secunda conclusio fit hæc. Prima circumstantia requisita ad bonitatem moris istius actus, est circumstantia finis, sicut universaliter est in moralibus & est illa, velle procreare prolem religiose educandam ad ampliandum cultum divinum. Hoc probatur per rationem, quia perfecta operatio humana est finis hominis. 1. *Ethicorum*; ad finem autem debent alia ordinari: ergo ad hunc finem debet quilibet velle prolem. Illa probatur ex creditis, quia quilibet debet sic diligere proximum ex charitate, sicut seipsum, idest ad idem; sed quilibet debet diligere se ad honestam conversationem & divinum cultum; ergo & proximum suum, & maxime prolem cui specialiter debet. Confirmatur per August. super Genes. dicentem, *Bonum proles dicitur non ipsa proles, sed ipse, & desiderium, quo proles quaeritur, ut religiose educatur, vel informetur.* Sequitur secunda circumstantia, quæ est quod iste actus debet esse determinatum personarum, maris scilicet & femine, non quod esse maris & femine sit circumstantia: sed includitur necessario in actu, qui est procreare prolem: sed determinatum dico esse circumstantiam ex parte causarum agentium. Nam vaga conjunctio est contra bonum prolis, quod est finis hic intentus, contra bonum familie, & contra bonum civitatis. Primum probatur, quia proles non religiose educaretur, tunc ex parte parentum, quia non haberent determinatum noctium suæ prolis, saltem patris, & ita non esset sollicitus suæ proli debitam impendere disciplinam; nec e converso proles patri debitam reverentiam, & timorem filialem, propter quem timorem filius magis obedit patri; & magis ab eo disciplinam recipit, quam ab alio. Secundum probatur, quia bonum familia consistit in aliqua firma adhesionem principalem personarum familie, alias esset bonum vagum, & propter hoc dicit Philosophus. 8. *Ethic.* quod homo naturaliter est animal conjugale, & domesticum. Nec etiam alique persone dilectionem adhibent sicca necessaria sibi mutuo & proli: ergo. Tertium probatur,

quia

quia amicitia civium, ut plurimum est determinata propinquitate in certo gradu; sed ibi nulla est propinquitas nova certa, quæ esset causa amicitia. Ideo propter illam 7. sic reprehendit Aristot. politiam Socratis. 3. *Pol.* quia pro statu naturæ lapsæ, multo melior est illa, quam ipse ordinat: & pro omni statu fuisset contra rectam rationem vaga conjunctio maris cum femina. Ista etiam circumstantia satis patet ex creditis per Scripturam sacram, nam Gen. 2. dicitur, *Evant duo in carne una, & Christus idem dicit Matth. 19. & Apollus. 1. Corinth.* *Vnusquisque suam uxorem habeat propter vitandam fornicationem.* Et istud, quod illa determinatio non probatur per rationem naturalem, esse simpliciter necessarium, ita quod eius oppositum repugnat manifeste rationi naturali, saltem hæc affirmativa satis patet secundum rationem naturalem, scilicet, quod *bonestum est personam suam invicem esse determinatas ad actum istum.* Sequitur tertia circumstantia, scilicet quod personam istam sibi invicem ad istum finem vinculo indissolubili obligari, bonestum est. Hoc probatur ex præcedentibus, quia si determinatio ad commemorandum, & mutuum servandum valet ad debitam proles educationem, & ad bonum familie & civitatis, multo magis ad hoc valet perpetua adhesio determinatarum personarum, ad invicem non autem perpetuo adhererent sibi propter multas occasiones & displicentias occurrentes, nisi ad talem adhesionem essent sibi invicem vinculo indissolubili obligate. Et esto, quod non possit probari ista conclusio, (quæ principis est in isto articulo) esse simpliciter necessaria ex ratione naturali evidenter; probatur tamen fieri proposita est, primo, quod maris & femine sic obligari ad talem finem, est bonestum, & rationi naturali consonum. Et ex hoc patet solutio cuiusdam questionis, antialli obligatio fit de lege naturali, quia (sicut dicitur est supra *diff. 17.*) propositio sine de lege naturæ est principium prædictum per se notum, & conclusionis demonstrative descendens ex tali principio: secundario, autem de lege naturæ est verum evidenter consonum talibus principiis, & conclusionibus; licet non necessariis sequens: & hoc modo maris, & femine sic obligari ad finem prædictum, est de lege naturæ, ut patet ex dictis.

Ad probationem secundæ conclusionis principalis fit hæc prima conclusio: Obligationem istam indissolubilem expedit ex actu voluntatis personarum obligatarum inafaci. Hoc probatur, quia vel sic nascitur, vel ex impositione legislatoris sine actu voluntatis eorum; sed primum est utilius, & magis consonum rationi naturali: quia ex quo obligatio debet esse in dissolubili, expedit quod modus, quo fit, sit conveniens indissolubilitati actus: sed si cogerneretur a legislatore sibi invicem conjungi, minus placerent sibi mutuo, & ita esset major occasio dissensionis tuturæ: quia sicut dicitur 20. *quæst. 3. Precepti, quod quis non eligi, profecto non diligit, quod autem non diligit, facile contemnit.* Secunda conclusio est hæc; Maris, & femine transire in se invicem potestatem corporum suorum pro usu perpetuo ad illius finem, honestum est, & hoc contra mutuum donationis:

N n 2

Hoc

Hæc patet ex præcedenti, vita ratione contrarius mutue donationis; dicitur enim contractus quasi simul rectus diuam voluntatum, & per consequens necessario requirit actus voluntatum concordet in translatione mutua corporum, sicut in permutationibus; & venditionibus communitur accidit: nec hoc sufficit, sed oportet illos actus per aliquam certam signa mutuo exprimi, alioquin hauri cogitaret de actu voluntatis alterius, & deinde vult transferre, nisi pro quanto concepit alium vel in ipsa transerre. Si ergo ex præcedenti conclusio, ne expedit illos obligari per proprias voluntates, & non sine signis exprimis; ergo expedit sibi esse contractum, ut quo nascitur illa obligatio; sed contractus ille non potest esse nisi iuxta donationis, vel permutationis (quod idem est) potestatem corporum pro usu perpetuo ad illam finem: nam potestatem sui corporis, quæ sua est, nullas transmittit in alium, nisi per actum voluntatis sue, quia per illum fit dominus, & desinit esse dominus, & sic facit alium dominum, & per consequens alium, quod aliis acquirit in corpore alterius; transferunt in ipsum per actum voluntatis libere transferentis: & hoc cum signo extrinseco evidenti, in quo habetur ratio contractus prædicti. Forma illius contractus est, *Do, si des, vel, do, ut des*. Tertia conclusio principalis probatur sic, nulli obligantur te communis obligatione, sicutem dissilisi, nisi ad hoc esset aliquid altergens, vel fincitur lex nature, vel sicut lex positiva diuina, vel humana. Lex enim nature etiam obligat ad indissolubilitatem vinculi prædicti, præmissis tali contractu; tamen non lex nature euidencissima, sed secundo modo dicta: illud autem quod non est de lege nature, nisi secundo modo, non est omnibus manifestum: ergo expedit necessitatem illius præcepti a lege positiva diuina determinari. Est enim quoad hoc obligatur præceptum legis nature primo modo dictæ, puta principium prædictum manifestum, vel conclusio, ad quæ expedit ponere ad hoc præceptum diuinum: quia minus obediunt homines soli legi nature, quam Deo præcipienti, quia minus timent & reuerentur conscientias proprias, quam auctoritatem diuinam. Nec expedit determinationem istam primo modo fieri a lege positiva humana, quia leges positive humane variaz sunt apud diversos: ista autem indissolubilitas debet esse uniformis apud omnes. Hoc factum est, ut patet *Gen. 2. & Matth. 19* ubi Christus allegat Deum dixisse, quod Adami protulit *Gen. 2.* quia dixit per os Adæ, ut præconiis, & ideo dixit Deum copulante, supple maritum & terminam conjunctione matrimoniali: quæ præcepto, quod protulit per os Adæ, dicens, *Abba- r. 11.*, &c.

Sed intelligendum est, quod aliud est præcipere contractum illum, & aliud præcipere adhesionem perpetuam præmissis primo contractu. Primum bene expedit præcepti pro tempore illo, pro quo esset necessitas propagationis, & maxime si homines essent difficiles ad hoc sine præcepto; sed pro alio tempore, pro quo non est necessitas, non oportet præcepti: & hinc est quod Deus post lapsum bis dedit præceptum de contrahendo *Gen. 1.* & iterum desinit omnibus post diluuium

præ-

præter octo animas. Sed præceptum secundum expedit dari pro semper, quia illam indissolubilitatem ostendem esse consonam legi naturali in prima conclusione; & minus seruetur, nisi super hoc esset præceptum diuinum; sicut dictum est in secundo articulo. Ad hæc conclusionem tertiam ponitur ratio talis: nullus potest rem alterius domini alteri obligare, nisi de consensu, vel approbatione illius, cuius est; sed corpus cuiuscunque est Dei iure creatum: ergo nullus potest transire illud in dominium alterius, nisi in quantum Deus approbat: ergo si translatio est honesta ad illum finem, ut patet ex prima, & secunda conclusione principali; sequitur quod congruum est, Deum istam translationem corporum approbare. Sed diceretur hic, quod licet homo ex creatione teneatur Deo in omnibus quo potest, Deus tamen non tantum exigit ab homine, sed dimittit eum libertati sue; solummodo exigit, ut seruet præcepta Decalogi. Unde potest quis se vendere in seruum, licet de hoc non inueniatur specialis approbatio diuina in Scriptura, in qua venditio ita transferret potestatem sui corporis in alium, sicut in contrahendo matrimonio. Concluditur, patet de translatione domini omnium suorum regum, & tota ratio est, in quibus Deus non obligat sibi hominem, vel sua, relinquunt ea voluntati hominis. De quarta conclusione fit hæc prima conclusio specialis; Contractui prædicto congruum est annexu collationem gratiæ, quia contractus prædictus est difficilis: cum ex eo nascitur obligatio valde difficilis, cuius difficultas conjuncta est honestati, ut probatum est prius; ad honestum autem & difficile congruum est gratiam conferri. Secunda conclusio est hæc: Congruum est in aliquo signo sensibili ad hoc a Deo institutum regulariter conferri, quia ut dictum est supra in generali de Sacramento *dist. 1.* ex predictis talia signa esse instituta pro statu illo.

Tertia conclusio: Expedit Sacramentum proprie dictum conjungi contractui prædicto. Patet ex duabus præcedentibus, quia signum efficax gratiæ tunc collatur. Sed intelligendum est, quod circumscripta consideratione de ratione Sacramenti in proposito possunt communiter veritates de matrimonio ostendi per rationem contractus, & obligationis. Hæc autem ratio Sacramenti annexa, difficultates novaz videtur adducere: puta a quo, & ubi fuit institutum? quæ forma, qualiter una, quæ minister, & qualiter unus, & quis esset sic Sacramenti? De primo non potest dici, quod Sacramentum matrimonii sit institutum in statu innocentiz, quod 2. quia omni Sacramenta habent efficaciam a passione Christi exhibita, vel iustitia: si autem status innocentiz stetit, passio Christi nec fuisse exhibita, nec prævisa. Non apparet, quod sit Sacramentum legis Moysaice. Nec inuenitur ubi in lege Evangelica institutum sit. Christus enim *Matth. 19.* approbavit quod institutum fuit *Gen. 2.* & Paulus, *1. ad Cor. 6.* docuit usum, vel adum sequentem cor. Sacramentum hoc moni. Diceret ergo aliquis, quod illud ad Ephe. *Sacramentum hoc magnum est, dico tamen in Christo & in Ecclesia.* intelligitur de Sacramento extense accepto, pro signo factæ rei, cuius tamen non

Nn 3

est

est causa, nec signum aliquod efficax: non enim est matrimonium signum efficax respectu conjunctionis Ecclesie ad Christum; sed si aliquo modo est signum efficax, ita potest esse v. tum virginitas signum conjunctionis Ecclesie virginis ad Christum. Sed quia communiter tenet Ecclesia Sacramentum matrimonii esse septimum inter Ecclesiastica Sacramenta & de Sacramentis Ecclesie non est alter sentendum, quod sentit Ecclesia Romana, *Errata de hæreticis. Ad abolendam*: item dici potest, quod contractum matrimoniali annexit Deus Sacramentum proprie dictum, saltem pro lege Evangelica, alioquin non esset Sacramentum novæ legis; & tunc oportet dicere, quod institutum fuit a Christo, sicut universaleriter dictum est supra de Sacramentis Ecclesiasticis. Ubi autem non invenitur planius, quam *Mat. 19.* & licet ibi tantum approbaverit contractum institutum *Gen. 2.* & per consequens illud non instituit: instituit tamen Sacramentum, quod potest accipi ex illo verbo, quod addidit: *Quod Deus conjunxit homo non separet*: ut non intelligatur ibi consensu, pro instituisse præcise contractum matrimonii: sed conjunxisse ex tunc gratiose per institutionem Sacramenti concomitantis illum contractum conjugalem conjugentem. Forma autem est aliud signum sensibile institutum a Deo, ad significandam efficaciter gratiam tunc collatam. Sed hæc est dubium: vel enim Deus instituit ita indeterminatum signum, ut sit signum efficax gratiæ, sicut indeterminatum requiritur sitam ad contractum: vel magis determinavit illud quod debet esse efficax gratiæ, quam ex impositione humana determinetur signum sufficiens ad contractum; & sic, vel determinavit aliqua verba præcise; puta, *accipio te in meam vel in meam*: vel determinavit indifferenter quæcumque verba experimentia talem consensum. Et inter ista multum interest, quia si determinavit sitis sine illis, & scilicet quod forma hujus Sacramenti consistat in verbis præcisis, sequitur quod multoties est contractus matrimonii sine Sacramento, etiam in lege Evangelica; quia multoties contrahitur per alia verba, quam per ista. Si etiam determinavit verba, sed indifferenter consensum istum experimentia, quæcumque sint ista, adhuc tamen cum contrahatur quandoque inter multos sine verbis, sequitur quod alicubi est contractus iste sine Sacramento; nec istud est absurdum, quia possibile est quod usque ad legem Evangelicam frequenter contraheretur, ubi tamen nunquam fuit Sacramentum, ut hic loquitur, & scilicet proprie. Si autem non determinavit quod sit Sacramentum gratiæ magis, quam ex impositione humana determinetur signum sufficiens ad contractum; tunc potest dici, quod in quocumque contractu in lege Evangelica concomitatur Sacramentum, quia illud signum, quod requiritur ad contractum, & ex institutione divina Sacramentum. Ex hoc patet secundum, quod sit una forma, quia una unitate integratur, & ibi unitate individualitatis; verba enim hinc inde expressiva consensuum sunt unum signum integrum, & respectu contractus, & respectu gratiæ; nec est convenientius plures formas particulares esse unius Sa-

Sa-

Sacramenti, sicut dictum est supra de Eucharistia de forma super panem & vinum. De ministro est aliquid dubium, quia ut plurimum ipsimet contrahentes ministrant sibi ipsis hoc Sacramentum, vel mutuo vel uterque sibi. Sed nec hoc requiritur necessario, si in omni contractu est Sacramentum; quia aliquando patres contrahunt pro illis, vel filiabus presentibus, eis non experimentibus signa propria: si ergo ibi est Sacramentum, oportet dicere, quod ministraverit huius Sacramenti potest esse indifferenter quocumque potest esse minister in contractu matrimonii.

Sed qualiter unus minister potest dici fides prius de una forma. Sed quis effectus? dico quod dux gratiæ in animabus contrahentium; & hæc nisi fides obex peccati mortalis hinc & inde; non enim sufficit ad gratiam percipiendam, quod contrahens non sit fictus respectu Sacramenti; sed oportet, quod prius paeniterit; quia istud Sacramentum non dat primam gratiam. Secundus effectus est unio animarum & contrahentium: sed primus effectus totalis est unio, scilicet gratiosa conjunctio animarum. Si autem stringendo formam ad certum signum, & ad ministros determinatos, oportet consequenter dicere, quod non omnes contrahentes in lege Christiana recipiunt Sacramentum, potest tamen dici, quod percipiunt gratiam, si alias non sit obex; quis Deus assistit ibi propter difficultatem illius contractus honesti; non tamen tantam gratiam, quantum perciperent cum Sacramento, maxime si impossibilitas non existeret. De quinta conclusione, quæ applicat significata ad voces; dico quod aliud est matrimonium, & aliud contractus matrimonii, & aliud Sacramentum matrimonii. Matrimonium est illa obligatio mutua, vel vinculum illud (de quo dictum est in prima conclusione principali.) Contractus autem est ille actus mutus voluntatum, (de quo dictum est in secunda conclusione principali.) Sacramentum est signum efficax gratiæ concomitans illum (de quo Sacramento dictum est in quarta conclusione principali.) & patet distinctio istorum per se. Primum enim est permanent in animabus conjugum, & est relatio tantum realis extrinsecus adventiens; vel quod verius videtur, relatio rationis, quia nihil est ibi, nisi dominium servum, & nova servitus per novam commutationem; sed dominium tale, vel servitus nihil reale ponit in domino, vel servo: secundum est in fieri, & est actio, vel passio interior, vel exterior; vel magis constans ex actibus interioribus & exterioribus duarum personarum, & habet se illud ad matrimonium primo modo dictum, sicut causa in fieri, quemadmodum generatio ad paternitatem; vel magis, sicut baptizatus vel ordinatus ad characterem, sicut patet supra. Tertium autem similiter est in fieri, & simul est, & non est cum primo, & ideo non semper manet cum secundo. Nec oportet dicere, quod hoc nomen matrimonium sit æquivoce unum ad ista tria; immo quod tantum significet primum, & pro aliis duobus accipiatur tantum in obliquo significans illa, ut pro secundo dicatur contractus matrimonii, & pro tertio Sacramentum matrimonii, ubi non est constructio intrinseca, sed

N n 4

tran-

transitiva. Si autem omnino concedas, quod hoc nomen *matrimonium* significet illa tria, non erit contentio de nomine, quia hoc erit æquivoce.

Pollunt autem hæc tria sic describi, *Matrimonium est vinculum indissolubile inter marem & feminam, & mutua translatione potestatis corporum suorum in se invicem facta ad procreandam prolem debite educandam.* Secundum sic, *Contractus matrimonii est maris & femine mutua translatio potestatis corporum suorum pro usu perpetuo ad procreandam prolem debite educandam.* Sacramentum matrimonii est expressio certorum verborum maris & femine ad se invicem significantium traditionem mutue potestatis corporum ad prolem debite procreandam, ex institutione divini efficaciter significantis gratiam conferendam mutuo contrahentibus ad eversionem mutuum animorum gratiosam. Vel si verba certum non sint præcisè forma huius Sacramenti, nec etiam contrahentes sint præcisè ministri, ponatur in principio loco illius, expressio certorum verborum, exhibito certorum signorum maris & femine, vel aliquid generalius significans traditionem mutuum potestatis corporum maris & femine ad prolem debite procreandam.

Per hoc patet ad questionem istam applicando. Contractus liquidem matrimonii institutus est a Deo ante lapsum. Gen. 2. *Hoc nuncius est ex ossibus meis.* Et Gen. 1. *Crescite, & multiplicamini.* Et post lapsum Gen. 3. *Multiplicabo conceptus tuos, & armenas,* dixit Dominus Evæ, & Gen. 9. *Crescite, & multiplicamini:* & est institutus per modum præcepti affirmativi, ita quod obligat semper, sed non ad semper, sed tempore necessitatis; non tantum in principio, sed adhuc videtur eodem modo obligare, si paucitas in filiis ex aliqua causa accideret, puta ex bello, peste, vel clade & huiusmodi: & hoc probat quomodo iste contractus est a Deo per legem positivam divinum institutus, & etiam aliter est ab ipso, scilicet sit imprimitente legem naturæ cordibus hominum: de qua lege naturæ est iste contractus, licet non primo, nec ut necessarium norim, tamen ut secundario consentium. Secundum, scilicet obligationem indissolubilem instituit Deus ex lege sui positiva. Gen. 2. *Adheret uxori sue,* adheret, inquam, id est, non momentanea accipiet. Insuper etiam imprimitendo, legem naturæ non solum quantum ad evidentem necessariam ex lege illa, sed quantum ad evidentem consona illi legi, & quod sic instituitur probatur in principio tertie conclusionis, & istud præceptum secundum habet vim negativam, quia obligat semper, & ad semper, nisi per legislatorem fiat specialis dispensatio, ut dicitur *dist. 34.* Tertium, scilicet sacramentum matrimonii instituit Deus, sicut dictum est in quarta conclusione principali.

Sed hic est dubium, quia ex omnibus conclusionibus istis, & ex ista solutione non habetur. Nec ratio contractus matrimonii. Nec obligationis. Nec institutio divina respectu eius, nisi propter principalem finem, scilicet procreare prolem, debite educandam; hæc autem

autem institutio dicitur fuisse in officium, sed præter hoc, matrimonium fuit institutum in remedium, scilicet vitande incontinentiæ post lapsum. Unde ergo primo est honestas contractus huius, vel obligationis istius modo, vel institutio vel approbatio divina respectu rectam rationem debeat quis in illo actu præcisè ad deflectionem aspiciere; immo magis oppositum videtur consentium rationi: ergo magis toletandum, quia non videtur inventi illi finis laudabilis, nisi procreatio prolis. Ratio etiam naturalis; non videtur concludere aliquam honestatem in actu illo, nec per consequens in obligatione, vel cum contractus obligatorius mutuo ad illum actum; nec per consequens, quod legislator recte debeat tale contractum, vel obligationem approbare, vel instituire. Quid ergo si dicatur, quod quicumque volens uti corpore suo ad deflectionem peccati, ne utatur iniuste cum non sua? potest commutare corpus suum pro corpore alterius, quod iuste utatur tanquam suo & tunc ista datio honesta erit propter illam iustitiam, præsuppositam tamen tali fine licito, nec oportebit tunc quod de licentia divina utatur se, vel corpore suo ad talem actum, ad hoc, ut licite utatur, quia (ut dictum est) excludendo secundam rationem ad tertiam conclusionem, Deus unicuique commisit se, & sua, in quibus non obligavit eum sibi. Si hoc non sufficiat, sic iustitia ad illum actum erit magis laudabilis, quam iusta conjunctio, vel commutatio ad unum alium actum, qui non esset laudabilis, puta commutatio ad utendum alio ad locum alium pro simili usu, & e contra. Saltem potest hic recurri ad institutionem Dei, qui non ex laudabilitate actus propter alium finem, quam propagationem; sed ex infirmitate post lapsum, & proximitate ad illum actum indolis, non approbavit actum illum. & hoc ad vitandum maius malum: & ista indulgentia positiva, contractum ordinatum ad actum istum instituit, & sic non lege naturæ impressa, sed lege positiva. & hoc tam quantum ad contractum, quam quantum ad obligationem. Sed difficile est invenire, ubi quo ad contractum, quia nunquam in veteri Testamento invenitur contractus præceptus, vel laudatus; nisi ad procreationem prolis, semper etiam mandatum divinum est ad hoc, *Crescite &c.* quod non est nisi propagando; saltem in novo Testamento certificat sumus de hoc propter alium finem, scilicet propter vitandum fornicationem 1. Corin. 7. *Hoc autem secundum indulgentiam dico &c.* Et verisimile est, quod illa indulgentia non fuerit primo facta in nova lege, sed a principio humani lapsus.

Sic ergo ex primis conclusionibus habetur de institutione matrimonii, & obligationis in ordine ad finem propagandi prolem, & institutio Sacramenti concomitantis illum contractum; sed institutio contractus ad vitandum fornicationem non habetur ita per rationem naturalem, immo vix tanquam licitum ex institutione divina; nisi ut indulgentie; iustitia tamen ibi per rationem in indissolubilitate, & Sacramentum concomitantis contractum illum, eodem modo concomitatur, ut prius de matrimonio instituto propter primum finem.

Ad argumenta. Ad primum patet ex prima conclusione, quia Adam sicut præcõ protulit illa verba, *Hoc non est ex officio &c.* sicut manifeste exprimit Christus *Matth. 19.* dicens de Deo qui fecit masculum, & feminam; & dixit. *Quamobrem adhibebit homo &c.*

Ad secundum; Ecclesia circa materiam habilem vel inhabilem aliquid immutat; sed non circa illud, quod est essentialiter contractus matrimonii; præsupposita materia idonea.

DISTIN. XXVII.

Quæritur duo circa istam vigesimam septimam Distinctionem; & primo de definitione matrimonii, quam ponit Magister in liceta.

QUESTIO I.

Vtrum sit conventio eum dicitur, quod matrimonium est viri mulierisque conjunctio maritali inter legitimas personas, vitam indissolubilem tenens.

Videretur quod non; quia aut conjunctio accipitur, ibi pro conjunctioe passiva; aut pro relatione. Non primo modo, quia illa transibit transiente & cessante actu cohabitentium; & etiam cõmissis passio est ad aliquem terminum; & tunc oportet dare terminum aliquem inducitur per istam conjunctioem; quod non est verum, quia nihil est ibi novum, nisi respectus rationis. Nec secundo modo. Ratio. Tum quia illa esset terminus præteriti motus; vel mutationis præcedentis, quia post mutationem in se; & principium tunc; sed consequens est istum; quia non est forma abolita. Tum, quia cum sint duæ relationes; una viri ad mulierem; & aliae converso; 3. *Phy. eadem est via &c.* ergo sequitur, quod essent duo matrimonia; vel quod matrimonium non sit essentialiter unum. Contra, Magister in liceta.

Ad istam questionem patet ex dictis ad quintam conclusionem præcedentis questionis, quia ista definitio matrimonii debet intelligi, sicut explicata est per definitionem, vel descriptionem positam ibi, quia si matrimonium accipitur proprie pro illa conjunctioe, tunc debet intelligi conjunctio habitualis idem, quod obligatio. Si autem accipitur ibi pro contractu proprie, tunc conjunctio potest accipi pro actu conjungendi; vel passione, tunc includit utrumque actum; scilicet intrinsecum; & extrinsecum personarum in actu suo conjungatur. Ad argumentum dico, quod intelligendo matrimonium proprie conjunctio, intelligitur pro relatione. Et cum dicis, quod illa esset terminus motus, non sequitur, quia illa mutatio prævia; quæ erit ibi; erat per actum voluntatis, non derelinqentem aliquid inductum, & secundum actum causandi signum exteriorum; a quo etiam nihil derelinquebatur. Cum autem dicis de dualitate, responsum est prius, quia matrimonium est unum unitate integritatis, non indivisibilitatis;

& ita

& ita est universaliter in omni contractu, quia contractus includit duas partes, scilicet assensum hujus, & illius; & in utroque etiam duos actus, scilicet interiorum; & exteriorum significentem illum interiorum.

QUÆSTIO II.

Vtrum consensus expressus per verba sit præcisa causa, sive sufficiens matrimonii.

Quod non, quia tunc nullus posset esse certus de matrimonio; sicut nec de consensu alterius; non enim videt quis voluntatem alterius. Consequens est inconveniens, quia nullus posset tunc uti certitudinaliter actu matrimonii sine periculo. Præterea 32. q. 2. *Honorantur; in textu & in gloss. & Extra de sponsalibus. Tua;* sufficit expressio parentum pro filiis. Contra; Magister in liceta, & *Extra de sponsalibus. Tua nos; in fine, sine consensu &c.* nequeunt matrimonium facere. consensus autem tacitus non sufficit ad Sacramentum quia non est ibi signum sensibile.

Solutio istius questionis patet ex secunda conclusione prime questionis; quia ibi habetur, qualiter contractus mutue donationis potestatis corporum est honestus; & qualiter se habet ad vinculum desideratum inter conjuges. Et tunc ad loquentem questionis non est dicendum, quod fit proprie causa efficiens illius vinculi; sed est dispositio prævia, sicut baptizari & ordinari est prævia dispositio ad characterum; consensus autem expressus verbis sufficientibus meliùs dicitur ista duo; nihil aliud est quam contractus matrimonii; & ideo se habet ad matrimonium, sicut iste contractus.

Ad primum argumentum dico, quod potest ibi esse certitudo talis, qualis requiritur in actibus humanis: in aliis enim contractibus puta venditionis, vel commutationis rerum non requiritur certitudo demonstrativa; sed sufficit probabilis; & ut in pluribus: Et talis est in proposito ex suppositione istius propositionis, *quilibet habendus est verax; de quo non habetur evidens signum oppositi:* & ista est de lege nature; id est consona legi naturali, quod pro *fideli; & veraci quilibet habeatur; quasque per experientiam, vel per testimonium aliorum fuerit certitudinaliter contrarium affirmatum.* Si autem aliquis dicat se traudasse personam secum contractentem; de hoc infra *dist. 3. q. 1.* Ad secundum, concedo, quod ad contractum sufficit patentes contrahere pro filiis; & sufficeret sine quibusvisque verbis contractus per literas; siquidem in aliis contractibus emptiois, & venditionis finitur contractus habetur in literis, quam in verbis audis. Sed an in istis signis aliis a verbis vel exhibitis ab aliis, vel a cohabitentibus salvetur ratio Sacramenti; tacitum est in conclusione quarta solutionis præcedentis.